

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **481**

G.J. van Middelkoop

Wat is waarheid?

MEDITATIEF **487**

A.L. Th. de Bruijne

Ook zó zeker?

WANDELEN MET GOD **488**

J. Kamphuis

Onze nieuwe bestaanswijze:
de cultuur van het hart

ACHTERGRONDEN **491**

H.J. Room

Rust en feest

KAMPEN PRAKTISCH **495**

Jos Douma

De spiritualiteit van
de predikant

EVANGELISATIE
EN ZENDING **477**

C.J. Haak

Gevraagd: globo's

en verder...

Uit de kerken
Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

WAT IS WAARHEID?

Als **gelovigen** en kerken leven we in de context van de cultuur van vandaag. Waf daar **heerst**, komt ook op **ons af**. Hoe stellen we **ons** daartegenover **op**? Zien we er bedreigingen in **af** zijn **het ook kan-sen**? De socioloog **G. Dekker** bood een heldere **beschrijving** van **een** aantal trends die kenmerkend zijn voor de cultuur waarin wij leven. Vorige week **be-steedden** wij **aandacht** aan **de** tendensen om men-sen toch vooral als individuen te zien, het subjectie-ve hoog aan te slaan **en** aan de consumentenhou-ding die men ook in geloofszaken aanneemt. Die punten betroffen de verhouding van individu **en** ge-meenschap.

Vandaag aandacht voor de **vraag**: wat is **waar-heid**? Die is in geding in de moderne trends van wat mooi heet: pragmatisme en relativisme. We geven opnieuw eersf weer waf Dekker signa-leert.

Pragmatisme

Onder pragmatisme verstaan we die houding, waarbij het je vooral gaat om wat je moet dóen. Wat je dènt

en vindt, is niet het belangrijkste; kùn je er iets mee, dàt is de vraag. Wiet de waarheid of juistheid van je ideeën zijn van belang, maar de praktische bruikbaarheid ervan. Om

met de **Christelijke** Encyclopedie te spreken: *'waar is wat zichzelf door zijn praktisch nuttige gevolgen als waarheid bewijst'*.

Die pragmatische houding is bepalend voor veel in **onze** moderne samenleving. We leggen een sterke **nadruk** op het praktisch handelen, op zakelijkheid, op no-nonsense. Dat **hangt** samen met een ingrijpen-de verschuiving in onze cultuur. Volgens de **filosoof Van Peursen** bevinden we ons in een overgangssituatie. We waren gewend vooral te vragen naar het **wezen** van de dingen, naar **het** zijn, naar **her wát**. Dat is bezig te veranderen: we **gaan** nu in de eerste plaats vragen naar **hoe** de dingen **wèrken**, naar de **zin** ervan, **naar** het **hóe**. We zien dus een veranderende houding van de mensen tegenover het leven. De

eerste vraag is **niet: wat is dit, maar: wat dóet het, waarvoor** dient het, wat voor nut heeft het? Deze houding bepaalt onze benadering **van** de werkelijkheid. Van **Peursen** noemt dit **een** verschuiving van 'ontologie' (een benadering die vraagt naar **wat** de dingen **zijn**) naar '**functionalisme**' (een **benadering** die vraagt naar hoe de dingen **wèrken**).

Gevolgen voor kerk en geloof

De pragmatische benadering heeft **ook** gevolgen voor het kerkelijk en godsdienstig leven. Ook hier vragen velen niet in de eerste plaats naar het **wezen**, maar naar het **nut** en het **doel**. Als je die **houding** aanneemt, heeft de **kerk** voor jou geen doel en betekenis in zichzelf. Je voelt dan ook niet de noodzaak om de **kerk** als zodanig in **stand** te houden of te helpen houden. Nee, de kerk **moet** ergens **voor** dienen; **voor** de ondersteuning van mijn geloof, voor de instandhouding van bepaalde **waarden** **of** **voor** een bepaald optreden in de wereld. Maar als de **kerk** voor mij niet **dát** nut heeft, **dan** heb ik er ook geen boodschap aan. En met de godsdienst of het geloof is het al niet anders. Vooral bij **veel** jongeren **kom** je deze houding tegen: zij hebben niets **tégen** het geloof, maar zij **zien** niet in **wat** **ket** nut ervan **is** en dus zijn ze ook niet **bereid** zich eraan te binden. Dekker noemt dat een **instrumentele** opvatting en **houding**. De mensen binden zich aan **godsdienst** en **kerk** alleen als ze **ervaren** dat deze van nut **zijn** voor hun **leven**.

Verandering in denken

De verschuiving in het denken, waarbij mensen zich minder druk maken om het **wát**, en **meer** letten op het **hóe**, komt ook tot **uitdrukking** in de theologie. **Dan** maakt een **verre**, **abstracte** God **plaats** voor een God met wie je een **persoonlijke** relatie onderhoudt. De overgang naar een 'functioneel'

denken brengt voordelen, maar **ook** gevaren met zich mee. **Voordelen** **zijn**, dat je meer flexibel bent in je **denken**. Dat brengt ook dynamiek, openheid en gedurfdheid. Maar **na-deel** is, dat je **dóórstaat**; **dan** beschrijf je alles in dynamische, relationele termen, maar de **kern** **ervan** **dreigt** **verloren** te **gaan**.

Zo kun je door deze verschuiving in je benadering van de dingen **een** aantal zaken kwijtraken. Het besef, dat er dingen zijn die de waarneembare werkelijkheid te boven gaan, verdwijnt. En dit verlies van **transcendentiebesef** leidt tot verlegenheid ten **aanzien** van het **gebed**. Ook **breder** kun je je gaan afvragen: **wat** heb ik **er** **eigenlijk** **aan**? **Wat** is de **wèrkelijke** betekenis, de relevantie, **van** de inhoud van mijn **geloof**? Tenslotte **en** je ook het hele vertrouwde kader van **denken** en beleven kwijt.

Sommigen denken dan ook, dat we heel nieuwe woorden **zouden** **moeten** vinden om God ter sprake te brengen in **deze** pragmatische en functionele tijd. Je **zou** het evangelie nog eens helemaal opnieuw **moeten** vertolken.

Is alles betrekkelijk?

Kan alles maar tegenwoordig? Zijn er dan geen absolute waarden en normen meer en is **er** **dan** **geen** **absolute** waarheid?

We denken vandaag over verschillende dingen **niet** meer zo **als** onze grootouders. **We** **treden** ook anders op. Daar komt bij, dat we in de open samenleving van vandaag meer dan vroeger mensen ontmoeten die er andere **overtuigingen** en waarden op na houden. Ook dat kan **gaan** **knagen** aan de **stelligheid** van je eigen **overtuigingen** en waarden. Dingen **blijken** betrekkelijk. **Onze** opvattingen, onze waarden en onze waarheden zijn niet absoluut. Ze gelden niet voor alle tijden en **voor** iedereen, **maar** ze **zijn** **relatief**. Ze zijn betrokken op onze tijd en op onze situatie. En de waarden en waarheden van anderen kunnen **ook** **goed** **zijn**, misschien zelfs wel beter

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 149,00 per jaar (Europazeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

dan de onze. De meeste mensen beseffen dat ook en durven niet meer de pretentie te hebben dat zij de waarheid in pacht hebben. Maar het maakt je wel erg onzeker.

Voordeel van deze ontwikkeling is volgens Dekker dat de opvattingen van de mensen meer eigen en doorleefd zijn. Maar als & waarheden hun objectieve en absolute karakter verliezen, hebben ze ook minder zeggingskracht. En dan gaan ze ook minder betekenen in en voor ons leven.

Het relativisme dringt ook door in het godsdienstig en kerkelijk leven. Het geloof verandert erdoor. In het kerkelijk leven komen allerlei verschillende opvattingen naast elkaar voor, zowel in leer als in leven.

Pluralisme heet dat. Dit kan leiden tot toenemende tolerantie in godsdienstig opzicht: vrijwel alles mag en kan gedacht en gezegd worden.

Herkenbaar?

Tot zover een weergave van wat Dekker constateert aan moderne opvattingen rond de vraag naar de waarheid. Ook ditmaal heel herkenbaar. Herkenbaar voor wat betreft het denken om ons heen. Herkenbaar ook wat betreft de vragen die het bij ons kan oproepen. Vragen waarop je vaak niet zo gauw een afdoend antwoord hebt. Niet voor jezelf en ook niet voor je kinderen. In het vervolg van dit artikel wil ik met u zoeken naar hoe we hiermee moeten omgaan. We zullen eerst kijken naar het denkklimaat waarin we leven. Vervolgens naar verschillende aanzetten om dat te boven te komen uit niet specifiek christelijke hoek. Daarna besteden we aandacht aan een interessante benadering vanuit het christelijk geloof. Tenslotte willen we een eigen standpunt zoeken en de vraag onder ogen zien wat dat betekent voor ons spreken naar binnen en naar buiten.

Denkklimaat

We leven in een denkklimaat waarin veel op losse schroeven wordt

gezet. De afgelopen eeuwen kenden we een groot vertrouwen in het menselijk verstand. Als we dat goed gebruikten, zouden we tot een goed inzicht komen hoe de wereld in elkaar zat. We zouden op grond van dit inzicht ook steeds beter kunnen handelen. Hoe meer scholen er werden gebouwd, des te meer gevangenissen konden er dicht. Kennis was macht. Toenemende kennis zou een groeiende beheersing van de wereld brengen, de maatschappij verbeteren en de mensheid steeds meer geluk en vrijheid verschaffen. Het christelijk geloof vertrouwde op Gods voorzienige leiding van de geschiedenis, een leiding die de dingen stuurde in de richting van Zijn komend Koninkrijk. Dit geloof werd van zijn bijbelse inhoud ontdaan: niet God, maar de rede werd de motor van de geschiedenis en van een vooruitgang, die onbetwifelbaar was. Kortom: rede, vooruitgang, vrijheid en geluk.

Dit moderne geloof heeft veel tot stand gebracht en de wereld ingrijpend veranderd. In de praktijk doet het zich vandaag nog steeds sterk gelden. En velen hangen het in feite ook vandaag nog aan. Maar daarnaast is er ook de klad ingekomen. De ontwikkelingen hadden ook allerlei keerzijden. Veel mooie verwachtingen kwamen niet uit. Er waren ook onbedoelde en ongedachte effecten. Dat alles riep steeds meer twijfels op aan de juistheid van de achterliggende gedachten. Het vertrouwen in de menselijke rede is geschokt. Is zij wel zo'n goed kompas? Moeten we het wel van de rede hebben? Vroeger waren er 'grote verhalen', die het leven van talloze generaties zin en doel hebben gegeven. Vandaag inspireren zij niet meer. Ze hebben hun geloofwaardigheid verloren. En dat ook omdat het gewone leven van de kleine man niet tot zijn recht kwam in het najagen van een wenkend perspectief, dat een fata morgana bleek. Ontnuchterd en gedesillusioneerd ervaart men de vroegere idealen en verwachtingen nu als leeg en

zinloos. We geloven niet meer in de dromen van de moderne tijd. We zijn die voorbij. In het herfsttij van de moderne tijd beleven we een periode van verval. We kennen een bestaan zonder illusies. Niets is echt van betekenis. We leven in een wereld waarin van alles gebeurt, maar waarin elke verwijzing ontbreekt naar een groter geheel dat er een zinvol verband aan geeft. Het is een tijdperk van verwarring en onoverzichtelijkheid, van gebrek aan oriëntatie en verlies aan betekenis. Er is een enorm vacuüm aan zingeving. Zo liep het moderne denken van de laatste eeuwen uit op een postmodernisme; een periode van twijfel en scepsis, waarin alles betrekkelijk wordt geacht. En bekeken met milde ironie of met cynisme. Het postmodernisme kent geen ware werkelijkheid meer. Het wijst alle spreken over algemeen geldende waarden en normen af. Mensen kunnen geen uitspraken doen die waar en geldend zijn,

Het postmodernisme voorbij?

De stelligheid waarmee postmodernisten zeggen, dat mensen geen ware en geldende uitspraken kunnen doen, kan de indruk wekken dat zij de laatste filosofen zijn en dat er na hen niets meer te zeggen vdt. De filosofie zou dan haar einde vinden in een scepticisme.

Dat roept bezwaren op bij Van Peursen. In de loop van de geschiedenis zijn vaker perioden van scepsis voorgekomen. Zij waren altijd een tijd van overgang naar een andere benadering dan daarvoor. Een herfsttij kun je zien als een tijd van verval, maar ook als een seizoen waarin de zaden worden gevormd voor een nieuw begin. Volgens Van Peursen kun je niet veel heil verwachten van een filosofie die de afzonderlijke, op zichzelf gerichte, mens centraal stelt. Een mens die geen contact heeft met zijn omgeving, heeft niets meer te betekenen. Hij ziet het postmodernisme dan ook als een doorgangssituatie. We moeten ook dit station achter ons

laten. In zijn boek *Na het postmodernisme* van 1994 wil hij naar een nieuw spreken over waarheid en waarden, een zékere kennis. Maar dan als een werkelijkheid die zich als een diepere dimensie in de dagelijkse werkelijkheid bevindt. Hij wil dus niet teruggrijpen op het oude denken, dat een vaste werkelijkheid zocht. Achter of bóven de gewone wereld. Wat vroeger een aparte werkelijkheid was, die deze wereld oversteeg, transcendeerde, wordt nu een metafysische dimensie in deze wereld.

Dat komen we ook tegen in zijn bijdrage aan *Voorbij het postmodernisme*. In dit boek, dat onder redactie van Antoon Van den Braembusche in 1996 verscheen, tasten verschillende schrijvers af hoe we verder kunnen komen met onze cultuur. Allen zoeken ze naar een gezamenlijke ondergrond voor menselijk handelen, een brug tussen het ik en de Ander of het andere. Solidariteit, tolerantie, mededogen worden verbonden aan transcendentie en het onzegbare. Daarom spreekt de redacteur over een ethisch of zelfs mystieke wending in het huidige wijsgerige denken. Het is duidelijk, dat deze schrijvers na de teleurstellingen die het moderne denken bracht niet in het slop van het postmoderne denken willen blijven steken, maar er nog niet in zijn geslaagd de waarheidscrisis te boven te komen.

Water, wijn en waarheid

Dat is wel de bedoeling van H.P. Medema in zijn boek *Water, wijn en waarheid, dat eind 1997 uitkwam*. Hoe gaan christenen de uitdaging van de eenentwintigste eeuw tegemoet? Welk evangelie hebben wij voor een waarheidsloze wereld? Medema meent, dat de veranderingen die zich thans voltrekken, ongekende kansen bieden voor de verkondiging van Gods evangelie. We wandelen eerst zijn boek door.

Volgens Medema heeft de crisis waarin de westerse, na-christelijke

beschaving in deze jaren verkeert, te maken met waarheid. Maar er is helemaal geen reden om in deze tijd van crisis angstig in de verdigting te gaan. Het postmoderne denken zet wel vraagtekens bij alle grote verhalen, dus ook bij 'het christelijk leersysteem'. Maar het christendom heeft niets te verliezen, want de kern van het evangelie lag nooit in de dogmatisch-theologische systematisering ervan. Misschien kunnen we juist nu wel een stapje dichtbij het hart van het christelijk geloof komen, denkt hij.

Niets is waar: postmodernisme

Wat bedoelen wij, als we zeggen dat iets waar is? Dat het waar is voor mij? Of dat het waar is voor iedereen? Of dat het waar zou moeten zijn voor iedereen, hoewel de meeste mensen dat niet inzien? De mensen gaan vandaag heel anders om met waarheidsvragen. Als wij de boodschap van God in deze wereld doorgeven, blijft hij dan ook vaak in de lucht hangen. Wij spreken niet alleen een andere taal, maar ons christelijk getuigenis wordt aan dovemansoren gericht. We staan daarom voor de uitdaging om het evangelie niet alleen te laten heren, maar het ook te doen verstaan. En vooral te laten begrijpen, dat het Woord van God er aanspraak op maakt de waarheid te brengen.

Maar de postmoderne mens weet niet meer wat waarheid is. Hij heeft zijn eigen waarheid, jij hebt jouw eigen waarheid, ik heb mijn eigen waarheid, enzovoort. In feite is niets meer waar, tenminste niet in de zin waarin wij altijd over waarheid hebben gesproken, en ook niet in de zin waarin wij als christenen over de waarheid spreken. En aan de andere kant is tegelijk alles waar.

Het postmodernisme brengt ons in een heel andere wereld. Er komt een heel andere manier van denken en voelen, niet vanuit het hoofd

maar vanuit de 'onderbuik'. De postmoderne mens beleeft de werkelijkheid niet meer als een samenhangend geheel, maar hij ervaart het leven als een massa kleine fragmenten. De mens zapt en leeft zo bij een stroom van zinloze informatie, waarachter geen 'objectieve' werkelijkheid meer schuilt. Hij gelooft ook niet dat die bestaat. Het is onmogelijk tot zékere kennis te komen. Ieder voor zich kan zo zijn eigen subjectieve opvattingen en verhalen hebben. Maar die hoeven niets te betekenen voor hoe een ander denkt. En doet: je mag ook geen morele oordelen uitspreken met de pretentie dat ze sok voor anderen zouden gelden.

Alles is waar: pluralisme

Wanneer je niet meer in een algemeen geldende waarheid gelooft, wordt elke opvatting even waar. En in een wereld van vele subjectieve waarheden moet je elke opvatting respecteren. Die mening noemen we pluralisme. Het pluralisme zegt: je mag alles geloven, als je maar niet gelooft, dat jouw geloof alles is. Of liever: je mag alles geloven, maar je mag nooit hardop tegen mensen die iets anders geloven, zeggen dat jouw geloof alles is. Er is helemaal niets waar, tenminste niet absoluut waar. Of: alles is waar. En zéker kan niemand ons komen vertellen wat er waar is en wat er niet waar is: de postmoderne mens accepteert dat soort dwang niet.

Gezaghebbende woorden

Tegen deze tijdgeest van vandaag moeten we vasthouden aan het gezag van de waarachtige God, die tot ons spreekt in de Schrift. De enige echte reden waarom wij de openbaring van God moeten geloven, is eenvoudig omdat het waar is, zei Francis Schaeffer. En Medema voegt daaraan toe: 'waar' omdat God Zelf de werkelijkheid van de dingen openbaart zoals ze zijn voor Gods aangezicht. Er is er Eén die

gezag heeft over de hele door Hemzelf geschapen werkelijkheid. Hij is er. En Hij spreekt.

Voor het begrijpen van de openbaring van God is *gezag en aanvaarding* daarvan dan ook zo wezenlijk. De God die zich in de Schrift tot ons wendt, is de hoogste autoriteit. Volgens het christelijk geloof kun je God alleen leren kennen door eerbiedige onderwerping aan zijn wil. Als we intensief de Bijbel lezen, worden wij helemaal binnen de beleavingswereld van de Schrift getrokken. Ons hele denken, weten en voelen wordt ondersteboven en binnenstebuiten gekeerd, in een geleidelijk proces dat een leven lang duurt. Het gezag van de Bijbel is uiteindelijk niet het gezag van een boek, maar het gezag van God zelf. En daarmee toch weer het gezag van het boek waarin God zich verwardigd heeft zijn zelfopenbaring te geven.

Maar: als we in gesprek komen met de postmoderne mens, moeten wij hem *het christelijk geloof* niet voorhouden als een systeem van geloofswaarheden, maar *als een totaal nieuwe levensoriëntatie*. Ons eigen wereldje, waarin ons ik koning kraaide, wordt stukgebroken en vervangen door een nieuwe wereld waarin Christus het middelpunt is. Ons hele leven krijgt dan een zin en vervulling, waarvan wij anders nog niet eens zouden kunnen dromen. De dagelijkse dingen worden geïntegreerd in het grote verhaal van God. Ons verhaal wordt opgenomen in Gods verhaal. De Heilige Geest gaat zijn eigen nieuwe geschiedenis in ons beginnen. Hij vormt mensen langzaam maar zeker naar het beeld van de Here Jezus Christus.

Levende werkelijkheid

Medema verzet zich in zijn boek sterk tegen wat hij ziet als *systeembouw* in het christelijk geloof. Dat is iets wat in zijn opvatting bij het moderne denken hoorde en terecht vandaag niet meer aanspreekt. Het zal misschien in een postmodernis-

tische tijd makkelijker worden de mensen uit te leggen, dat de waarheid geen theorie is, geen wijsgerig-theologisch systeem, maar een *levende werkelijkheid*.

De kern van het christelijk geloof is: Jezus is de waarheid, de volkomen openbaring zowel van God als van de menselijke werkelijkheid. Hij is het ware licht, in tegenstelling tot iedere valse openbaring. Hij is het ware brood en de ware wijnstok. Hij is de waarachtige God, in tegenstelling tot de afgoden. Wat bedoelt de Bijbel als ze spreekt over 'de waarheid van God'? Het gaat dan om zijn absolute betrouwbaarheid. Omdat God waarachtig is, is ook zijn woord waarachtig. Je kunt ervan op aan. Je wordt er niet door misleid. Je kunt je eraan toevertrouwen.

Zo wordt gezegd dat de Geest de waarheid is, dat Gods Woord de waarheid is. De inhoud van het christelijk geloof is samen te vatten in het woord 'waarheid'. Maar nergens in de Schrift wordt 'waarheid' leerstellig-theologisch geobjectiveerd, als een systeem waarop wij vat hebben, dat wij kunnen beheersen. Als de waarheid werkelijk waarheid is, kunnen wij haar niet aan ons onderwerpen, maar moeten wij onszelf aan haar onderwerpen. Waarheid is dan ook de levenswijze die bepaald wordt door Goddelijke openbaring.

Uniek en exclusief?

We hebben Medema uitvoerig aan het woord gelaten, omdat veel van wat hij zegt, ons helpen kan, wanneer we zoeken naar de juiste houding tegenover de vragen waarvoor we komen te staan in een cultuur die niet meer in de waarheid gelooft. In de pluralistische wereld en in een multiculturele samenleving is het nogal wat om te blijven vasthouden aan de overtuiging, dat alleen het orthodoxe christelijke geloof goed is. En om met dat geloof ook anderen aan boord te komen. En hen te willen bewegen zich daaraan gewonnen te geven.

Dat strijkt toch wel tegen alle haren in. Ook bij jezelf komen soms twijfels op of het christelijk geloof echt zo uniek en exclusief is als je altijd hebt geleerd. Willen we dat echt volhouden, ook in de ontmoeting met Islamiëten en Joden? Is er niet iets voor te zeggen om zending te vervangen door een dialoog, waarin je ook van anderen iets kunt leren? Het beeld dat de verschillende godsdiensten paden zijn die van verschillende kanten leiden naar de ene top van dezelfde berg, heeft toch wel iets?

Op gereformeerd standpunt mogen we onszelf zien als volgelingen van Christus, die heeft gezegd: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven*. Steeds weer staan wij voor de keus, wie wij zullen dienen. Welke weg we zullen inslaan: wandelen met God of een eigen weg kiezen? De Bijbel vraagt van ons *een radicale keus*. Ze tekent het volgen van Christus niet als één van de verschillende wegen die leiden naar hetzelfde doel. Maar als *de enige weg*: *exclusief*, met uitsluiting van andere wegen die door mensen bewandeld worden, maar die je niet bij het doel brengen.

Als we radicaal christen willen zijn, vraagt dat dan ook om *een exclusieve opstelling in ons denken en in ons doen*, ook in een verdraagzame wereld waarin iedere minderheid gerespecteerd of minimaal gedoogd wordt.

Die exclusiviteit vloeit voort uit onze keuze voor Christus, een keuze allereerst voor Zijn persoon en daarmee ook voor wat Hij zegt. De keuze voor het christelijk geloof is niet het kiezen voor een abstracte waarheid, maar voor een verbondenheid van ons leven met God. Daarin blijkt de waarheid van Gods spreken ons te betrekken in een zeer reële werkelijkheid die ook voor ons bestaan van elke dag van wezenlijke betekenis is.

Verkeerd dilemma

We stemmen dan ook helemaal in met wat Medema zegt, als hij te-

genover pragmatisme en relativisme, postmodernisme en pluralisme het christelijk standpunt stelt dat er een absolute waarheid is en dat deze kenbaar is. Dat we door de omgang met de Schrift steeds meer gaan zien wat Gods openbaring betekent voor leer en leven. Dat we door het voortdurend luisteren naar Gods Woord steeds meer onder de invloed van Gods Geest komen, die ons bestaan wil omvormen.

We kunnen er ook mee instemmen, dat de waarheid waarover de Bijbel spreekt niet allereerst een zaak is van het verstand, maar van het geloof. We doen er echter niet goed aan deze *bijbelse waarheid uit te spelen tegen de leer en het dogma van de kerk*. Reeds in het Nieuwe Testament zien we tegenover de waarheid dwaalleer staan, menselijke verzinsels, vervalsing en leugen. Vasthouden aan de overgeleverde leer betekent blijven bij Christus. Zo is het ook in de vroege kerkgeschiedenis, Om aan de waarheid vast te houden en die te laten gelden in tijden van verwarring en misleiding heeft de kerk belijdenissen geformuleerd en dogma's ontwikkeld. Goed beschouwd gebeurde dat om de gelovigen bij Christus te houden.

Als Medema in gesprek komt met een zoekende postmodernistische tijdgenoot die wel geboeid is door New Age-gedachten, zal hij toch ook naar bepaalde formuleringen zoeken om het eigene van het christelijk geloof uit te drukken in afgrenzing tot vaag spiritueel denken? Hij schakelt dan zijn verstand in, maar dat hoeft nog niet te betekenen, dat hij tot een verstandelijk systeem komt. Er is ook een liefhebben van God met je verstand. En dat kan heel goed betekenen: elke gedachte gevangen nemen om haar tot gehoorzaamheid aan Christus te brengen. En verkeerde gedachten de deur wijzen. Dogma's kun je dan ook beter niet zien als 'oplossingen van een probleem', maar als 'formuleringen van een mysterie'. Het zou mooi zijn als Medema – en anderen in de Verga-

dering van gelovigen – dit onjuiste dilemma loslaten.

Aandachtspunten voor beleid

In het voorgaande hebben we al verschillende punten aangegeven die onze aandacht vragen als we zoeken naar een juiste opstelling tegen *een ~ onze cultuur*. Kort samengevat:

* We moeten ons goed realiseren wat de effecten kunnen zijn van pragmatisme en relativisme, postmodernisme en pluralisme voor & duidelijkheid en de stelligheid van ons gereformeerd geloof. *Die duidelijkheid en stelligheid zouden heel makkelijk aangevreten kunnen worden en onderhevig raken aan erosie.*

* Met name het postmoderne gevoelen & woorden vaak geen *wezenlijke inhoud hebben en niet naar echte werkelijkheid verwijzen* kan zomaar binnensluipen en ons geloof uithollen. Dat vraagt erom dat we ons voortdurend realiseren *wat de werkelijkheid is van wat we mogen geloven*. Dat betekent dat we echt moeten zijn in ons spreken. En soms ook *nieuwe formuleringen* moeten gebruiken om de werkelijkheid van wat God openbaart weer echt te laten oplichten bij hen voor wie de bekende termen niet zoveel zeggen.

* Tegen de tolerante sfeer van onze tijd in *moeten we vasthouden aan het unieke en exclusieve van de christelijke waarheid* – eerst voor onszelf en dan ook naar buiten. Ook hier vraagt de geest van de tijd om verzet.

5 augustus
2018
10:38
v. 1.2

M meditatief

"Het geloof nu is de zekerheid ..."
(Heb. 11:1)

In gesprek

We hadden het over twijfels. Ik had moeite met de twijfelcultuur vandaag. Jij vond dat we daar gevoel voor moesten ontwikkelen. Ik zei: geloof en twijfel zijn als water en **vuur**. Jij reageerde: **ja in theorie**, maar in de praktijk wonen ze samen in **één mensenhart**.

Ik **weer**: maar geloven is zeker zijn. Zie de definitie in Hebreëen 11: "het geloof is zekerheid". En jij: je hebt gelijk, maar we **hebben** geen voikomen geloof.

Toen gingen we samen in gesprek met dat bijbelwoord: Het geloof nu is de zekerheid Een definitie van geloven.
Dachten we.

Definitie van...

Jij luisterde naar dat woord met je hedendaagse hart. Een hart dat **zekerheden** voelde wijken: persoonlijke zekerheden **over** wie je zelf **bent**, **wetenschappelijke** zekerheden over ruimte en tijd, **existentiële** zekerheden **over** leven, moraal en godsdienst. Voor zo'n hart opende dat woord zich ongedacht. Al **stond** het bij nader inzien ook wel bij anderen **gedrukt**.

Jij zag **geen** definitie van geloof. **Maar** van zekerheid. Het **woord** heeft niet de **grootste kritiek** op de huidige manier van onzeker-zijn, **maar** op een manier van zeker-zijn die daaraan voorafging. "Het geloof nu is de zekerheid": niet dat de bijbel in naam van **dat geloof de vloer aanveegt met** onze onzekerheid. De

bijbel komt ons erin tegemoet: als je blijft, een andere manier van zeker-zijn: het geloof!

Bevestiging

Samen **proefden** we **zinnen** en **dachten gedachten** rond dit **woord**. Zie je, zei ik enthousiast: Het probleem **van die** christenen — was niet: niet **meer** weten wat geloven is, verlegen om een definitie **van** geloof; nee, hun zekerheid vloeide **weg**. God had **ze** in **Christus** een grootse **toekomst** toegezegd. Ze keken er al lang naar uit. Maar ze **zagen** er niets **van**. Hun leven werd al minder groots. **Komt** het er ooit van? **Kun** je er wel zeker van zijn?

Inderdaad, zei jij — en je woorden buitelden over elkaar —, en **dan** leert die **schrijver**: het gaat ook niet om zekerheid die je **ziet** of beredeneert, niet de zekerheid van: **één** plus **één** en het is **bewezen**, niet **die van** het mooie bouwwerk waarin alles met alles klopt. Het is zekerheid in een omstreden werkelijkheid, tussen **veel** wat een **andere** kant op wijst, aanvechting geeft, niet blijft kloppen. Zekerheid die niet vreemd opkijkt van twijfels. **Daar** **dwars** **doorheen** loopt de weg van geloof, dat is: vertrouwen. Deze **zekerheid** gaat niet **voorop**, maar volgt.

Dus moeten we **geen** zekerheden overdragen, **maar** tot vertrouwen uitnodigen. **Niet** eerst op **onze** manier zeker zijn en God dan **kunnen** vertrouwen. Maar je eerst in vertrouwen overgeven en daarin sen **nieuw** soort zekerheid ontdekken.

Kringgesprek

Hangt **zulk** **vertrouwen** niet in de lucht? Is geloven een naïeve sprong

in het onbekende? **Durven** we dat? We keken elkaar aan: toch wat uit het veld geslagen.

Maar **toen** deden er **ineens** **veel** **meer** mee in **ons** **gesprek**: een grote **kring**. Stuk voor stuk zeiden ze: zo werkt het. Bij mij **ook**. **Noach** vertelde: ik gaf me over in vertrouwen en vond een zekerheid waarmee ik het 120 onzekere jaren uithield. En Abraham had net zo'n verhaal. En Henoch ook al.

We zaten uren te luisteren naar die geïnspireerde stemmen van vroeger, **die ons** aan het eind van de 20e eeuw een hart onder de riem kwamen steken. En nog veel **meer** poelden om hun **geschiedenis** te vertellen. **Ook** uit een recenter **verleden**. Ja, ineens herkenden we **ook** **stemmen** van tijdgenoten, vrienden, familie, medechristenen.

Toen **waagden** we het erop: jij en ik.

En we besloten het juist in **onze** tijd met iedereen te delen:

"Het geloof nu is de zekerheid"???

"Het geloof nu is de zekerheid"!!!

ONZE NIEUWE BESTAANS- WIJZE: DE CULTUUR VAN HET HART

J. Kamphuis

W wandelen met God

De belofte voor de reinen van hart

We schrijven in deze weken over de nieuwe **bestaanswijze** van hen die wedergeboren zijn door de opstanding van **Jezus** Christus uit de doden –, wedergeboren door **het woord** van dit evangelie.

De vorige keer spraken we over de levensstijl van de **wedergeboren** mannen. We zagen hoe volgens de Schrift in hun leven wordt gebroken – **radicaal** en **fundamenteel** en in allerlei verhoudingen – met de macho-cultuur.

In dit laatste artikel van **deze** korte serie een enkele opmerking over de **vrouwen** die nieuw geboren **zijn**. Hoe spreekt de Schrift? Hoe **ken-**nen we haar uit de geschiedenis van de praktijk **der godzaligheid**?

We spreken hierover onder het thema: de cultuur van het hart.

Daar delen niet alleen vrouwen in. Zij **wel op bijzondere wijze, zoals we in 't vervolg zullen zien. Maar** allen – mannen en vrouwen, oud en jong – allen die de Christus in het geloof volgen en in zijn kracht zich reinigen van de **zonde**, zij **horen** zich door Christus zalig gesproken in de Bergrede: '**Zalig** zijn de reinen van hart, want – zij **zullen** God zien!', **Matt. 5:8**. Horen we hier niet de belofte van de grote toekomst, de belofte van **&** zaligheid, die gereed ligt? Johannes zal later in zijn eerste brief (1 Joh. 3:3) diezelfde belofte herhalen –, nu toegeeft op de Christus: wij **zullen** Hem zien, gelijk Hij is. Maar die 'wij' zijn 'de **reinen** van hart'. **Samuël** moest **het** al leren: 'de mens zien aan wat voor ogen is, maar de **HERE** ziet het hart aan', 1 Sam. 16:7. De **verborgen mens** van het hart' is daarom de stuwkracht van

het christelijke leven. Van hieruit krijgt de christelijke levensstijl **vorm**.

De Schrift spreekt in 1 Petr. 3:4 daarop in het bijzonder de vrouw aan! En als Paulus de **gemeentelijke** eredienst ordent in het tweede hoofdstuk van zijn eerste brief aan Timotheus, dan laat hij de zusters weten, dat zij daar voor Hem verschijnen **en zó** zich kleden: reinen van hart **kiezen** 'waardige klederdacht', 1 Tim. 2:9.

Einde van de glamour-cuifuur

Voor Paulus staat die waardige Hedding in tegenstelling tot de **glamour-**en **glitter-cultuur**. De **vrouwen** die de opstanding van **Christus** in de gemeente vierten, ze verschijnen uiteraard op haar '**paas-best**'. Dat wil **zeggen**: ze sieren zich niet op met een buitenkant-cultuurtje ('met haarvlechten **en** goud of paarden en kostbare kleding') om door **de** mensen, door de **mannen** gezien te worden. Zo is toch de wil van God niet! De breuk met het leven **van deze wereld** is hier duidelijk en mag ook duidelijk worden. in deze wereld is de vrouw voortdurend onder de **doem** lust voor begerige mannen-ogen te worden. Zichzelf **zó** te verlagen. Wat **goed** is in de schepping, wordt goed-koop, **ook** al lijkt het kostbaar. Maar **Christus** maakt de vrouw **vrij van glamour-**verslaafdheiden de sex-cultuur. Hij emancipeert de vrouw tot een **nieuwe waardigheid**: de **cultuur** van het hart. Dat staat in het onderricht van Petrus **centraal** en bij hem zien we dat deze **emancipatie-in-Christus** zich uiteraard niet tot de eredienst beperkt: 'Uw sieraad zij niet **uitwendig** (..), maar de **verborgen**

mens van uw hart'. De vrouw hoeft zich niet te gedragen als een opgetut lokkertje: de buitenkant opgetoetst tot valse schijn en van binnen een lege ziel. Nee, de Christus bevrijdt geknecht, gekneusd en vernederd leven. En God, die in het verborgen ziet, opent zijn gemeenschap voor 'de **verborgen mens**', namelijk het hart. Zo treedt ze in nieuwe waardigheid ook naar **buiten**: een zachtmoedige en stille geest, die kostbaar is in het oog van **G d**'.

Het was onlangs fijn in het zendingsblad T06 aan **de einden** der aarde te lezen, hoe ds. A.J. Visser in de gemeente-opbouw voor dit onderwijs van de Bijbel bij de zwarte zusters gehoor vroeg en – na aanvankelijke verbazing over dit nieuwe van **christelijk** vrouwen-gedrag – ook gehoor kreeg. Maar het viel wel op dat die pas **bekeerde** zwarte zuster die de breuk met de glamour- en sex-cultuur **ook** in haar kleding had voltrokken, haar dominee-zending uit Holland onder het oog bracht, dat blanke zusters – vanuit datzelfde Holland op **bezoek** – blijkbaar, gelet op de kleding, hetzelfde **onderricht** wel hard nodig hadden! Het werd tot onze lering doorgegeven vanaf 'de einden der aarde'!

Het gaat bij die 'verborgen mens van het hart' niet om een cultus van **innerlijkheid** tegenover uiterlijkheid. Het gaat er ook niet om, dat stijfheid komt in plaats van glitter. Maar het gaat er wel om dat meisjes en vrouwen leren dat het echt ook voor de kleding heel veel betekent om door Christus **bevrijd** te **zijn** van het schijn-schoon, **waartoe** ze door wereldse begeerten voortdurend worden veroordeeld. Het gaat bij haar niet minder, geen

gram minder dan bij de man om het **hart**, om **wat** God in het verborgen ziet. Ieder **christenmeisje staat** daar in naast David, de zoon van Isaï, die **z6** door Sarnuël werd gezalfd tot **koning** over het erfdeel des **HEREN**.

Hei hart herneemt zijn eigen stijl

David werd geroepen Gods **volk** te leiden en bescherming te bieden. Soms moest hij ook zelf **beschermd worden** tegen zichzelf. De Bijbel verhaalt daarvan en dan zien we, hoe en vrouw haar plaats vindt en inneemt op de weg **van** het komende Koninkrijk. De Bijbel neemt er alle ruimte voor het breed te vertellen.

Abigail, de vrouw van de karmeliet Nabal, had een goed verstand en was schoon van gestalte, lezen we in 1 Sam. 25:3. David, die **de** kudde en de herders van Nabal bescherming had **geboden**, werd door die **man** vernederd en geschoffeerd. David werd **woedend** en zwoer wraak. Toen wcht Abigail hem onderweg **op** en beschermde **David** tegen **zichzelf**. Zij deed dat door 'een zachtmoedige en stille geest' **te** tonen. Het wordt levensecht beschreven: 'Toen Abigail David zag, sprong zij haastig **van** de ezel af en wierp zich voor David op haar aangezicht; zij boog zich **ter** aarde, wierp zich voor zijn **voeten** neer en zei: Op **mij**, mijn **heer** rust de schuld...' Wat een inventiviteit! Wat een zachtmoedigheid! En: wat een kracht **ging** er van Abigail uit! Zij redde David **van zijn** woede. Zij redde op haar plaats de **messiaanse** beweging door haar apologie: 'Als nu de **HERE** mijn heer doet naar al het goede dat Hij u heeft toegezegd en u tot vorst over Israël aanstelt, dan zal het **mijn** heer niet tot een struikelblok of zijn hart (het gaat om dat hart!) tot **een aanstoot**, dat **mijn** heer zonder oorzaak **bloed** vergoten en zichzelf recht verschaft zou hebben', 1 Sam. 25:30. Zo schaarde die **vrouw** zich in de rij van de heilige vrouwen, waarmee

de apostel **Petrus** de gelovige **vrouwen** van zijn tijd verwijst -, de vrouwen die voorgegaan zijn in waardigheid en zachtmoedigheid. **Abigail** in het stof op die weg in de buurt van Karmel tegenover David, die bijna stikt in zijn **woede**! Hij zal nu laten zien, **wie** hij niet is. Wat denkt die Nabal wel! Maar David vindt een vrouw op zijn weg, die de belofte heeft gehoord, die over David is uitgesproken en die nu haar hart kan **laten** spreken. David vindt een hulp, die bij hem past! Als **we** op Abigail letten, zien we geen vrouw, die zich tot voetveeg voor de man maakt. We zien hoe hier het hart z'n eigen stijl vindt: de verborgen **mens treedt** naar buiten en spreekt die man **v66r** haar op Gods recht en op Gods belofte aan. Wat is nobeler? Wat is effectiever in het **koninkrijk**? Zij verlokte David niet, terwijl ze toch een knappe vrouw was. Ze riep hem terug, zoals God hem had geroepen. Toen bloeide het leven open in een nieuw liefde.

Uit de geschiedenis van de emancipatie

We zijn vele eeuwen later. Het is dan de 19e eeuw van de **christelijke** jaartelling. Nederland is **voor** het eerst terecht gekomen in een 'paars' klimaat. Zeker, hier te lande **zijn** geen wilde toestanden als bijvoorbeeld in Frankrijk. Maar: het publieke terrein werd toch godloos. En de 'publieke kerk' kwam in hetzelfde klimaat terecht. De Afgescheidenen hebben geweten, hoe **wreed dat** klimaat is.

De jonge Groen van Prinsterer komt **langzaamaan** tot de ontdekking, hoe dit klimaat, deze revolutionaire 'beginselen' teruggaan op: ongelooft. Moest hier de strijd niet tegen worden opgenomen: 'tegen de revolutie het evangelie!?' Maar hoe **zou** die confrontatie in de kerk en staat **op** gang komen en tot hoever zou die zich uitstrekken? Groen als typische intellectueel wikte en **woog**, hoe emotioneel hij ook geraakt werd door de ontwikkeling

van de dingen in het land dat hij **liefhad**. Misschien was het bij het wikken en wegen gebleven! Maar **Groen** van **Prinsterer** had **een** vrouw gevonden, die hem naar de praktijk **van** de godsvrucht bracht. Hij vond zijn Betsy. Het was **mevrouw Elisabeth** MM. Groen van **Prinsterer-vander Hoop**. **Een** hele mond **vol**! We zijn hier dan **ook** in de patricische kringen van de vroege 19e eeuw! Maar zij wordt ons getekend als een overtuigde christin. Juist **een** vrouw, die Groen nodig had: **een** vrouw van nuchtere eenvoud en niet gespeend van humor: 'haar geloof **was** een geloof **van** de daad, **van** christelijke naastenliefde'. 'De verborgen mens van het hart' **trad** hier naar buiten. Ze stond haar man, de geleerde, nabij. Vele jaren later getuigt **Allard** Pierson - helaas **vervreemd** van het geloof - dat Groen is gekomen, waar hij is gekomen aan een vrouwelijke hand: 'Wat uit **zulk** een hand wordt aangenomen, blijft zijn brevet van oorsprong vertonen' en de man 'die voor hetgeen deze oorsprong heeft ontvankelijkheid bezit' wordt er door gekentekend.

Pierson formuleert **wat** ingewikkeld. Maar het komt hierop neer: Groen had in zijn strijd voor kerkherstel en in zijn belijdenis van het evangelie tegenover het gesystematiseerde ongelooft een hulp ontvangen, die bij hem paste. Hoe ver reikt het effect van dit **christenleven** niet! Wij leven anderhalve eeuw nadat het document **van** de anti-revolutionaire richting **Onge**loof en **revolutie** verscheen. **Groen** **schreef** het. Maar in de huiskamer wachtte **Betsy** en **kende zij** de **macht** van het gebed en verder zocht ze vrouwen in Den Haag op, die **ook** de zegen van het evangelie moesten delen.

Willen we soms meer voorbeelden uit de geschiedenis van de godsvrucht, **hoe** 'de verborgen mens van het hart' kostbaar is gebleken **voor God**?

Laten we er nog **één** uit onze **eeuw** mogen geven. Uit de tijd van de Tweede Wereldoorlog. Ds. F.

Slomp van Heemse zou nooit Frits de Zwerver zijn geworden, onder welke **naam** hij de leiding had bij het duizenden jonge mannen uit de handen **van** de Duitsers houden, **wanneer** niet mevrouw **Kuipers-Rietberg** (tante Riek) uit Winterswijk hem op **zijn** roeping had aangesproken en **wanneer** zij niet op haar wijze naast hem was blijven staan in de strijd **tegen** Adolf Hitler, die ze zag in **het** 'licht' van de **anti-christ**. Haar bijna laatste levensteken was een brief, die ze uit het Buis van Bewaring in Arnhem naar buiten smokkelen kon. Een brief die spreekt **over** de grote toekomst voor de **reinen van hart**. Ze getuigt daarin van haar God: 'Hij **is** een hoorder des **Gebeds**. Ik heb veel mogen zingen en bidden van Gods eeuwige liefde en laat **mijn** kinderen dat altijd goed onthouden het eeuwige leven is van veel meer belang dan het aardse. De **Heer** is mijn sterkte'.

Hoevelen heeft deze vrouw niet van de dood gered. **Nòg** klinkt haar stem door; 'de verborgen mens van het hart' -, de cultuur van het hart **tegenover** de barbarij van een **anti-christelijke macho-cultuur**. Hoeveel christelijke adeldom spreekt uit de taal van een vrouw die een voor de wereld smadelijke dood tegemoet ging!

We **noemen** maar **twee** namen. Maar er staan er velen - vaak op minder opvallende plaatsen - in de onafzienbare lange rij van de godsvrucht van het beleefde geloof. De namen zijn alle boven bekend. Wij leven van de kracht, die **van** deze vrouwen is uitgegaan, de kracht van de opstanding van **Christus** Jezus, de kracht van de wedergeboorte, de nieuwe **bestaanswijze**: een teken van hoop in deze wereld. Daarom: ze verdienen de lof, waarvan in Spreuken 31 is te lezen: Charme is **bedriegelijk**, schoonheid vergankelijk, een vrouw die Jahwe vreest, die verdient lof.

(Spr. 31:30, vert. J.P. Lettinga).

Aangenomen naar de Canadian Reformed Church te Hamilton (Canada) voor het zendingswerk in Brazilië: A. de Graaf te Blokzijl en Marknesse.

Adreswijziging

I.v.m. de verhuizing van de vroegere **archivaris van de P.S.** en de Classis Groningen **attenderen** wij nogmaals op het juiste adres van de adresvoerende kerk van Groningen-West: p/a Paulus Potterstraat 2, 9718 TJ, Groningen.

Persbericht

La Pastorale de Dijon

In de week na Pasen (14 april t/m 27 april 1998) wordt D.V. **voor** de 13e maal, de traditionele Pastorale de **Dijon** (Frankrijk) gehouden. Tijdens deze **Pastorale** vindt tevens de 'rencontre d'étudiants' plaats, de internationale ontmoeting van studenten theologie vanuit Frankrijk, Nederland, Oost-Europa, etc.; een initiatief dat vanuit Kampen van **harte** gesteund **wordt** door de stichting 'Kampen - Aix-en-Provence', waarin o.a. Prof. Dr. J. Douma en **Drs.** G. Kwakkel zitting hebben. (In de Abbaye de La Bussière zal het opnieuw een treffen zijn **van** voorgangers, pastorale werkers, evangelisten, studenten theologie, **w** andere **geïnteresseerden**.) Nog altijd wil de Pastorale de **Dijon**, met de Dordtse Leerregels als basis, een ontmoetingspunt zijn ter stimulering van allen die in Calvinistische zin theologie beoefenen en de Kerk als zodanig willen dienen.

Dat dit tegelijkertijd voor onze Franse broeders en **zusters**, die vaak als in de verstrooiing leven, een bijzondere bemoediging betekent om met deelnemers uit andere landen in broederlijke omgang lief en leed te delen, behoeft geen **be**toog.

Het doel van de 'rencontre d'étudiants' richt zich op de intensivering van de contacten tussen de studenten theologie van Aix-en-Provence

U uit de KERKEN

en die van de verschillende Nederlandse faculteiten en universiteiten.

Op de conferentie presenteren zich de volgende sprekers:

- Dr. Stuart Olyott, predikant te **Li-verpool** over *L'art oublié de la méditation chrétienne* ('De vergeten kunst van de christelijke meditatie').

- Dr. Peter Jones, docent N.T. aan de Gereformeerde Theologische Faculteit van **Westminster** over *L'empire des gnostiques est de retour* ('Het rijk van de **gnostiek** is terug').

- Prof. **Dr.** J. van Oort, docent kerkgeschiedenis aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de **Universiteit te Utrecht**, over *Augustin et la Réforme & L'actualité d'Augustin* ('Augustinus en de Reformatie & De actualiteit van Augustinus').

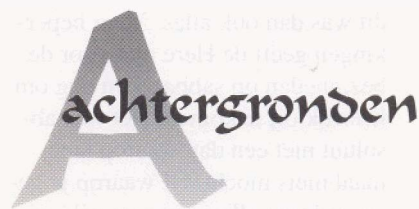
- M. Jean-Marc Berthoud, voorzitter van de **Association** vaudoise de **Parents chrétiens** en van de **Association Creation, Bible et Science**, over *Calvin et sa vision missionnaire* ('Calvin en **zijn** missionaire visie').

- Dr. Jean-Mm Daumas, docent kerkgeschiedenis aan de Vrije Gereformeerde Theologische Faculteit te Aix-en-Provence, over *Le Réveil d'Genève au XIXème siècle* ('Het **reveil** van Genève in de 19e eeuw').

- M. Paul. N'goran, predikant van de Ivoorkust zal de **avondoverdenkingen** verzorgen.

In het kader van de internationale 'rencontre d'étudiants', **verzorgd** door de Studentenvereniging A.E.R.C. van Aix-en-Provence, zal Dr. Peter Jones een lezing houden over het thema Postmoderne **hermeneutiek contra heilshistorische gereformeerde hermeneutiek**.

Het vierde gebod en de zondag vandaag

Inleiding

De vorige keer sloot ik af met het kort noemen van de motieven die het vierde gebod vergezellen (Ex.20:11; Deut. 5:15). Daarmee probeerde ik aan te geven, dat het vierde gebod twee zaken bij elkaar houdt. Het gaat om een dag waarop mensen samenkomen om hun bevrijding te vieren én om een dag waarop je je dagelijks werk neerlegt om tot rust te komen. Ik vind het nodig dit te accentueren, omdat je weleens ziet dat deze twee elementen uit elkaar gehaald en soms ook tegenover elkaar worden gezet. Vandaag zou het dan niet meer gaan om een dag van werkonderbreking, maar alleen nog om een dag waarop je samenkomsten houdt.

Voordat ik toekom aan het schetsen van een derde mening die bij Gereformeerden ingang vond, zal ik nu eerst wat uitgebreider ingaan op die motieven van het vierde gebod.

Rust

Naar het vierde gebod moet de sabbat in de oude bedeling een rustdag zijn. Ex.20 brengt dit naar voren met het argument, dat God zelf op de zevende scheppingsdag gerust heeft. Daarom zegende een heilige Hij die dag. De aarde en hemel, heel de kosmos is klaar. Helemaal af. Alles is zeer goed. Met deze schepping gaat God geschiedenis maken. Hij stelt een grens aan zijn scheppend bezig zijn. Het brengt Hem voldoening van deze schepping de Schepper te zijn. Hij neemt de zevende &g om daarvan te genieten.

Zoals ik de vorige keer al zei: de bijbel gebruikt in Gen.2:2,3 een an-

der woord voor 'rusten', dan in Ex.20:11. In Gen.2:2,3 ligt de nadruk op het ophouden met schepend bezig zijn. In Ex.20:11 gaat het om uitrusten na ingespannen arbeid. Om het weer op adem komen. Er ligt iets verkwikkends in. Op de zevende dag komt God, menselijkerwijs gesproken, bij van zijn scheppend bezig zijn (zie ook Ex.31:17). Zo wil het vierde gebod ook mensen een dag geven om op krachten te komen (vergelijk Ex.32: 12).

Het vierde gebod gaat dus terug naar het begin van onze geschiedenis. Het rusten van God toen is fundamenteel én motief voor ons rusten nu.

Christus

God stelt in dit gebod ook een grens aan ons werk. Ook wij mogen een dag nemen om de last van onze arbeid van onze schouders te laten glijden. We mogen op adem komen, mst vinden en daar de weldadige werking van ondergaan. Met God mogen we meegenieten van het werk dat uit zijn handen kwam. Maar hoe zou je daarvan kunnen genieten, nu we die goede schepping na de zondeval in het honderd laten lopen? Alles komt door onze zonde volledig vast te zitten en gaat onherroepelijk naar de ondergang. Als je daarnaar kijkt, vind je helemaal geen rust.

De sabbat kan de rust dan ook niet brengen die een mens nodig heeft. Dat kan Christus wel en Hij brácht het ook. Rust nemen naar het vierde gebod krijgt door Hem een nieuwe dimensie. Door zijn lijden en sterven heeft Christus het fundament gelegd onder Gods hérschepend bezig zijn. Niet alles loopt meer

vast. De toekomst blijft wenken. Daar vind je pas echt rust bij. Dit zorgt ervoor dat je weer intens kunt genieten en écht bij karnen kunt.

Niet gefixeerd op jezelf

Zo nikt het vierde gebod je los van het gericht zijn op jezelf, op je eigen arbeid en leven. Het draait allemaal niet om jouw prestaties op het werk. Je mag loskomen van de (onbewuste) gedachte, dat je door te werken jezelf gelukkig zou kunnen maken of zelfs zou kunnen verlossen. Rusten naar het vierde gebod veronderstelt dat je je richt op je Heer. In het middelpunt van je aandacht mag zijn werk staan. Inclusief alles wat we nog dagelijks van Hem krijgen. En ook wat Hij ons ooit in de toekomst nog geven zal. Het vierde gebod wil je lostrekken van alles wat jezelf allemaal kunt en wilt. We zijn vaak zo druk. Vaak moet dat ook. Maar als het moet dient het om bij God uit te komen. Het behoort a bij ons niet om te gaan onze eigen idealen te verwezenlijken. Dit gebod leidt je terug naar de rust om je te bepalen bij wie God voor je is, wat Hij voor je heeft gedaan en nóg steeds wil doen.

Rusten...

God gaf voor dit rusten aan Israël hele duidelijke regels. Op de sabbat (en de grote Verzoendag) mocht er geen enkele arbeid worden verricht. Het is een 'volkomen sabbat' (Ex. 31:15; 35:2; Lev.23:3; 16:29,31; 23:28,32). Daarom geen beroepsarbeid buitenshuis. Maar je mocht ook geen arbeid in huis verrichten, zoals het klaarmaken van de maaltijd. Je moet daarbij wel bedenken

dat voor dat laatste heel wat meer nodig was, dan **in** onze tijd. Maar dit was dan **ook** alles. Meer beperkingen geeft de Here niet **voor** de bezigheden **op** sabbat. **Een** dag om heerlijk bij te komen. Het was absoluut niet een dag waarop helemaal niets mocht. Of waarop je **ge**-doemd **was** alleen maar te niksen. Je kunt dan ook niet zeggen dat deze bepalingen **een knellend** juk **voor** de **mensen geweest** moeten zijn. Niets wijst erop dat men de sabbat als een dwangbuis heeft ervaren (vergelijk bijv. Joz.6:4; 2 Kon.4:23; 2 Kon.11; 2 Kron.23; Joh.7:23; Luk.13:15). Het vierde gebod moet je ook niet verwarren met de sabbatswetten van schriftgeleerden en Farizeeën uit latere tijd. ...en rusten

Het vierde gebod **vraagt** ook **van**-daag nog om het nemen van rust. Dat **rusten** is ook nu **nog** iets anders dan een dag niets doen. Dan zou **zo'n** dag een **heel** vlak gebeuren worden. **Verlegen** met die dag **waarop** je **niets** hebt te doen, verdrinkt de zondag in je **overige** vrije tijd. **N e**, dit rusten is aan de ene kant **uitrusten** van de dingen die je op **andere** dagen wel doet. En verder is het een activiteit waarin je je richt op de **Here** en **zijn** volbrachte **werk**. Je rust om bij Hem uit te komen, om te genieten van zijn **her**-scheppend werk. Op zo'n manier dat je ook zelf tot **rust** komt en adem kunt scheppen. Zo'n **rustdag** bepaalt je er **ook** bij dat de tijd **aan** God behoort. En dat wij die **tijd** **krijgen** als een geschenk van Hem. Wij komen nooit klaar met ons werk. Het is nooit helemaal af. Maar Bij haalt **wél** al **zijn** doelen. En daarin neemt Hij ons mee. Uit de manier waarop je **overeen-****komstig** het vierde **gebod** rust, zal blijken hoe je houding tegenover de Here is. Je mag plannen maken en **van** alles willen. Maar het vierde gebod verbiedt je te geloven in je eigen plannen. Je moet regelmatig het een en ander presteren in je dagelijks leven. Maar dit gebod wijst je erop dat je geluk niet van die pre-staties **afhankelijk** is. Het is dus

echt een dag van **ontspanning**; je mag je geluk **zoeken** in het volbrachte werk van Christus.

Een heldere lamp

Zo is ook dit gebod een heldere lamp die je de weg wijst naar het volbrengen **van** het **grote gebod**: God liefhebben boven alles en iedereen. Niet alleen op zondag, maar ook op de andere dagen van de week. Je mag vol vertrouwen in afhankelijkheid leven **van** Hem. Daar heb je dan **ook** geloof en zelfverloochening **voor** nodig. Het gaat niet **alleen** om het rusten op zich op die ene dag in de **week**. Maar vooral om wat je met dat rusten wilt laten zien. Aan je houding en gedrag op zondag (en **door-de-week**) zal te **merken** mogen **zijn** waar het bij jou om gaat. In het rusten op **zondag** **mag** je jezelf afhankelijk **opstellen** tegenover God. Je mag **de eer** **zoeken** **van Hém**.

Vandaar dat je de **zondag** niet zomaar gebruikt om er je dagelijks **werk** op te doen. Als het al **gebeurt**, dan zal het **noodzakelijkerwijs** niet **anders** kunnen. Wat dat concreet voor onze tijd betekent, is een probleem apart. Daar hoop ik in het volgend (en laatste) artikel nog iets over **te zeggen**.

Bevrijding

In Deut.5:15 motiveert de Bere het vierde gebod vanuit de bevrijding uit Egypte. De Israëliet moet **zijn** **dienstpersoneel** **op** sabbat vrijaf geven. Hij moet namelijk goed bedenken, dat hij zelf slaaf in Egypte is geweest. **Maar** hij **mag** **ook** geen uitbuiting van zichzelf worden. **Ook** zelf moet hij **een** dag **vrijaf** nemen. Zijn leven staat namelijk in **het** **teken** van het vieren van een **bevrijdingsfeest**. God heeft zijn volk uit **Egypte** gered. Bevrijd uit de werk-kampen. Dit mogen ze elke sabbat **opnieuw** gedenken **én** vieren. Het vierde gebod onderhouden betekent **féést!**

In feite is dit ook het kader waarin alle tien geboden zijn gegeven.

Handvest van het verbond met God die de Bevrijder van Israël is (Ex.20:2; Deut.5:6). De **sabbat** herinnert je daar nog eens **extra** aan. Op verschillende plaatsen in het Oude **Testament** komt de sabbat dan ook als feestdag naar voren. De zevende dag hoort **thuis** in het rijtje van vreugde, feest en hoogtijdagen (Hos.2:10; Klaagl.2:6). Het is **een** dag om op te zingen en **muziek** **te** maken vanwege de genade en **grote** daden van God (Ps.92). Een dag die je een verlustiging mag leren **noemen** (Jes.58:13).

Christus

Maar bevrijding uit **Egypte** alleen is niet toereikend. **Dat** bleek wel toen de Israëlieten al na een paar eeuwen weer het land werden **uit**-gejaagd. Met dezelfde kracht als ze Kanaän **waren** **binnengebroken**; de **kracht** **van Gód**. **Weg**, de ballingschap in! Terug **bij nul**. Of eigenlijk ver **ónder nul**!

De sabbat bracht het echte feest niet. Het keek namelijk niet terug op de meest **noodzakelijke** **bevrijding**. **Díe** bevrijding bracht Christus wel. Feest vieren **naar** het vierde gebod krijgt in **Hem** een **nieuwe** dimensie. Op zondag denken **we** blij terug aan zijn opstanding uit de dood. We vieren de **bevrijding** uit de macht van de *Satan*. We zijn in Christus gered **van** de dood!

Het vierde gebod leert je zien op je hemelse Vader, die in **zijn Zoon** **een** **weg** **voor** zijn **genade** hier op **aarde** baant. Het is de **weg** van de Bevrijder. Samen met andere **kin-****deren** van God wil **Hij** je daarop meenemen. Bij het vieren van de bevrijdingsdag breekt deze blijde boodschap door. Dat maakt alles zo feestelijk. Het vraagt geloof van je om deze dag zo te beleven. Het **doet** **een** beroep op je liefde voor God.

Samen feest vieren

Dit feest vier je samen met andere **kinderen** van de Here. Je wordt niet in je eentje gered. Gods heil is wel

voor zijn kinderen individueel, maar niet individualistisch. Het bevrijdt je juist uit de eenzaamheid waarin de duivel en de zonde je brengt. Je viert een feest waarmee je de gemeenschap zoekt. Samen gered? **Dan ook** samen **bevrijdingsfeest** vieren!

Zo ging dat **ook** in het Oude Testament. De sabbat **was** een dag speciaal **van** de Here, gewijd aan Hem (Ex.20:10; 31:15; 35:2; Lev.23:3; Deut.5:14). Hij noemt **die** dag vaak **'mijn sabbat(ten)'** (Ex.31:13; Lev.19:3,30; 26:2 enz.). Er is een bijzondere relatie tussen deze dag en het heiligdom van de Here (Lev.19:30; 26:2). Op die dag brengt men twee brandoffers in plaats van **één** (Num.28:9,10; vergelijk 2 Kron.8:13; Ezech.45:17). **Ook** houdt **men** dan samenkomsten (Lev.23:3; Jes.1:13; Ezech.46:3). Men vertelt **elkaar** over Gods grote daden en **zingt** over zijn genade (Ps.92). Het is een dag om onderwijst te krijgen uit het Woord van God (2 Kon.4:23). Hetzelfde beeld komen **we** tegen in het Nieuwe Testament als het gaat over de samenkomsten in de **synagoge** (Marc.1:21; 6:2; Luk.4:16 e.v.,31 enz.).

Erediensten

Het vierde gebod vraagt dus om erediensten. Nu nog. Om **het** **gezaamenlijk** vieren **van** het feest **dat** God ons te vieren geeft. Zo **bekeken** vraagt dit gebod **ook** op dit punt geloof, zelfverloocheningen **gehoorzaamheid** van je. Maar bovenal liefde tot God, het grote gebod. Net zo min als rusten en feestvieren op **zondag** **zonder** meer beteken dat je leeft naar het vierde gebod, zo is het **ook** met het bijwonen van de erediensten. Het gaat er **ook** om hoe je aanwezig bent. Als consument die neemt wat hem **aanstaat** en laat liggen wat hij **niet** wenst? Gaat het om jezelf? Of **kom** je je tijd besteden **aan** eerbiedige dienst aan God? Om zo gezegend **weer naar** huis te kunnen? Zondag vieren **naar** het **vierde** ge-

bod houdt ook in, dat wij ons naar zondag 38 van de **Heidelbergse** Catechismus **betrokken** weten bij alles wat met de onderhouding van de **eredienst** te maken heeft. Zo naar het **vierde** gebod erediensten houden vraagt om een uitstraling naar alle dagen van de week. Terecht zegt de Heidelbergse **Catechismus** het Calvijn **na**: 'dat ik **al** de dagen van mijn leven mijn slechte werken nalaat, de Here door zijn Geest in mij laat **werken**, en zo de eeuwige sabbat in dit leven begin.'

Het vierde gebod en de toekomst

Hebreeën 4 legt verband tussen het vierde gebod en de rust die je nog mag **verwachten** (vs.9). Dat is de **hemelse** rust van **volkomen** vrede met de Here God. Hoewel je in het geloof die rust nu al mag genieten, **breekt** ze pas volledig door wanneer **alle** zonde ophoudt **te** bestaan. De rust naar het vierde gebod houdt daar je **hoop** op gevestigd. Deze rust **was** niet **bereikt** toen Jozua het **volk in Kanaän bracht** (vs.8). **Daarom** heeft God een andere **dag**, dat **wil** zeggen een andere **rust** vastgesteld (vs.7). **Velen** gingen **Kanaän** niet binnen vanwege **hun** ongelooft. Daarom spoort de brief **aan de Hebreeën** ons aan wel vol te houden in het geloof (vs.11).

Opvallend is **dat** de zondag in het Nieuwe Testament de 'dag van de Here' wordt **genoemd**. Dat is een aanduiding die vanuit het Oude Testament een heel bijzondere lading heeft **gekregen**. De profeten **spreken erover** in vaak dreigende taal. Het is **een** dag **van** duisternis en niet van licht. Een **dag** waarop God komt met zijn oordeel. Geweldige catastrofes barsten dan over de mensen los. Alleen **kinderen** van God, die zich gelovig aan Hem toevertrouwen, zullen gered worden. Maar dan wel als **takken** uit het **vuur** gerukt.

De laatste dagen

Het is tekenend hoe zo de eschata-

logische betekenis van het vierde gebod aan de **opstandingsdag** van Christus verbonden is. En niet bijvoorbeeld aan zijn geboortedag, of de dag van zijn sterven. In de opstanding van Christus kun je het eerste begin zien van zijn definitieve terugkomst. Nu Christus uit de **dood** is opgestaan, zijn de laatste dagen aangebroken. Zijn opstanding garandeert het volledig herstel van **álle** dingen. **Eindelijk** volkomen **rust**!

Zo vraagt het **rusten** en feest vieren naar het vierde gebod **ook** in dit opzicht geloof van je. We verwachten de wederkomst van Christus. **Dat** is de reikwijdte van dit gebod naar voren toe. In die verwachting leven wij! Die dag **kun** je **alleen** maar positief gespannen tegemoet **zien**, wanneer je radicaal afhankelijk **leeft** van de liefde van God. En uit liefde **vóór** Hem. Met groot verlangen wacht je zo op de dag van de **komst** van zijn Zoon.

Groot geschenk

Als ik dit alles goed op me laat inwerken, kom ik **telkens** weer onder de indruk van het geweldige geschenk van het vierde gebod. De sabbat **mocht** in de **oude** bedeling al zo'n **mooi cadeau** zijn. Maar nu **Christus** alles vervuld **heeft** wat toen in **het** houden **van** de sabbat naar het vierde gebod nog openbleef, geldt dat **te meer voor de rust** en het feest naar het vierde gebod vandaag. Dat dringt ons te meer om daar een dag in de week voor uit te **trekken**.

Zo'n **dag** is een groot geschenk. Dat geldt voor het gewone praktische dagelijkse leven. Wat is het goed om uit de **sleur** te worden getrokken van elke dag maar **hetzelfde** en dat je meegenomen wordt naar de ruimte van het feest. Wat is zo'n dag belangrijk voor het sociale leven onder **mensen**. Wat is het fijn om lichamelijk en geestelijk tot **rust** te komen in **een** hectische samenleving als die van ons. Zo'n dag apart geeft ook **aan** de samenleving als geheel **meer** samenhang. Maar **dui-**

delijk is ook hoe belangrijk zo'n dag is voor je leven in de omgang met de Here. In de omgang met elkaar in de gemeente. En hoe enorm de uitstraling van die dag mag zijn op heel je leven. J.Koopmans zei het al in 1946 bij zijn verklaring van het vierde gebod: 'Een land zonder Zondag moet op den duur worden een land zonder gemeente, zonder het Woord en de Sacramenten, zonder den naam van God en zonder christelijke barmhartigheid.'¹

Derde mening

In elk van beide voorgaande artikelen stond een mening centraal die onder Gereformeerden aanhang vond, waar het gaat over het vierde gebod en de zondag vandaag. Volgens de eerste hebben wij vandaag geen tien maar nog maar negen geboden te onderhouden. Het vierde gebod hoort bij de verdwijnende vormen van het oude verbond. Of heel de mozaïsche wet, inclusief de tien geboden, is terzijde gesteld. De tweede mening ziet in het vierde gebod een scheppingsordinantie. De zondag is een eenvoudige voortzetting van de joodse sabbat. Het grote verschil is, dat de viering van de rustdag verschoven is van de zevende naar de eerste dag van de week.

De derde opvatting staat daar wat tussenin, al ligt ze veel dichterbij tegen de tweede dan tegen de eerste. Naar deze mening heeft het vierde gebod ook voor vandaag blijvende geldigheid. Dit vierde gebod heeft namelijk elementen die vandaag nog van kracht zijn en elementen die van voorbijgaande betekenis zijn. Van voorbijgaande betekenis is de rust op de zevende dag geweest en de strenge onderhouding die het joodse volk opgelegd was. Van blijvende betekenis is dat er één dag is vastgesteld bestemd voor de godsdienst en met zoveel rust, als voor de godsdienst en de overdenking daarvan nodig is.

Dordrecht 1618/19

Op deze lijn zat de Nationale Synode van Dordrecht 1618/19, toen zij instemde met het advies uitgebracht aan afgevaardigden uit Zeeland over de sabbatskwestie in die dagen.² Ook Calvijn zat met andere reformatoren uit Zwitserland in de zestiende eeuw op dit spoor. De Heidelbergse Catechismus volgt ook min of meer deze weg. Verder moeten we bedenken dat er tussen deze mening en de tweede die ik noemde, wel enig grensverkeer over en weer is.

In haar advies vatte de Nationale Synode van Dordrecht de zaak in 6 punten samen. Ik laat ze hier volgen.³

1. In het vierde gebod is iets ceremonieels (van voorbijgaande aard, H.J.R.) en iets moreels (van blijvende aard, H.J.R.).

2. Ceremonieel is geweest de rust van de zevende dag na de schepping en de strenge onderhouding van die dag, die het joodse volk in het bijzonder was opgelegd.

3. Moreel is het dat een zekere en vastgestelde dag voor de godsdienst bestemd is, met daarvoor zoveel rust als voor de godsdienst en de heilige overdenking daarvan nodig is.

4. Nadat de sabbat van de joden is afgeschaft, moeten de christenen de zondag plechtig heiligen.

5. Deze dag is sedert de apostelen in de oude christelijke kerk altijd onderhouden.

6. Deze dag moet zo aan de godsdienst gewijd worden, dat men daarop rust van alle slaafse werken (uitgezonderd die werken die uit liefde en de tegenwoordige noodzakelijkheid voortspuiten) alsook van alle ontspanning die de godsdienst belemmert.

Kern

Eigenlijk kun je dit geen afgeronde mening noemen. Veel blijft in het midden. Bijvoorbeeld, heeft de zondagsrust hetzelfde karakter als de rust op de sabbat in het Oude

Testament? Of hoe zit het precies met de verandering van de rustdag van de zevende naar de eerste dag van de week? Heeft de heiliging van de zondag betrekking op alle 24 uren van die dag?

Eerder kun je zeggen, hier worden de contouren geschetst van wat je krachtens het vierde gebod vandaag over de zondag zeggen kunt. Zelf voel ik me hiertoe nog het meest aangetrokken.

Kern is: laat de zondag een dag zijn van geestelijk en feestelijk leven. Daarbij staan de beide erediensen centraal. Laat het een dag zijn waarop we tot rust komen en laten we er samen een goede dag van proberen te maken.

¹ J.Koopmans, *De tien geboden*, Nijkerk 1946, p.39.

² H.H.Kuyper, *De Post-acta of Nahandelingen van de Nationale Synode van Dordrecht*, z.j., p.184 vv, 190-193.

³ Zie ook J.Douma, in: J.Douma, *De tien geboden 2*, in de serie: *Ethische bezinning 3*, Kampen 1986, p.54 (noot 50).

Drukwerk.....

de Bunschoter bv
drukkerij

Postbus 10 - 3750 GA Bunschoten-Spakenburg
Tel (033) 299 79 99 - Fax (033) 299 79 98

Bibliotheek Bralectah

gereformeerde bibliotheek voor
mensen met een leeshandicap

...Heeft

De Reformatie
ook in
gesproken vorm.

Telefoon 0521 - 515946

CADEAU-TIP

Een ontroerende roman
van Ali C. Drost-Brouwer

Saskia van Almèhre

Wanneer vindt Saskia haar geluk?

96 pagina's ing., f 17,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes. Tel. 0113-215591

DE SPIRITUALITEIT VAN DE PREDIKANT

Jos Douma

KAMPEN PRAKTISCH

In het nadenken over de praktijk van de prediking moet ook plaats worden ingeruimd voor het thema van de persoon van de predikant. Daarover is in de artikelenreeks van de Vakgroep Praktische Theologie ook al het een en ander naar voren gebracht door C. van Dusseldorp en M.E. Hoekzema. Want wie de preekstoel opgaat moet weten dat hij niet alleen Gods Woord meebrengt maar ook zichzelf: een predikant is met heel zijn persoon betrokken in het preekgebeuren.

Ambt en persoon

Dat thema van de *persoon* van de predikant is wel eens wat in de schaduw gebleven. Alle aandacht richtte zich dan op het *ambt* van de predikant, op het feit dat de predikant als ambtsdrager de preekstoel opging. En een ambtsdrager staat niet namens zichzelf te preken maar namens zijn Zender. En hij brengt niet een woord van zichzelf maar een Woord dat van God komt. En hij reikt niet een boodschap aan die bij hemzelf begonnen is maar die ook hij van God heeft aangereikt gekregen.

Nu zijn al deze gedachten die meekomen met het thema van het *ambt* van de predikant zondermeer fundamenteel voor een eigentijdse gereformeerde visie op de prediking. Ook in onze tijd nemen predikanten niet op eigen initiatief het Woord: ze krijgen daartoe een opdracht van Christus door de gemeente. De predikant is een gezondene die de opdracht heeft het Woord van God te vertolken voor mensen van nu. Maar dat neemt niet weg dat hij

ook als gezondene een mens blijft met een eigen persoonlijkheid, een eigen karakter, eigen persoonlijke opvattingen en eigen manieren van doen. En dat werkt allemaal door in zijn optreden en zijn spreken op de preekstoel in de zondagse kerkdienst. Daarom is het heel belangrijk dat de homiletische bezinning zich ook richt op dat aspect van het predikant-zijn, meer dan in het verleden wel gebeurd is. Want de predikant is 'een mens, van God gezonden'.¹

Opzet

Nu kunnen er aan het thema van de persoon van de predikant talloze aspecten worden onderscheiden. Te denken valt aan: karakter, authenticiteit, creativiteit, gezag, gespreksvaardigheid, luisterhouding etc.² In dit en een volgend artikel wil ik speciaal de aandacht vragen voor één bepaald aspect van de persoon van de predikant: zijn *spiritualiteit*. Met het oog daarop ga ik in dit artikel eerst enkele bijbelse gegevens na. Vervolgens maak ik duidelijk

waarom ik het woord spiritualiteit gebruik (in plaats van bijvoorbeeld de termen godsvrucht of vroomheid). Daarna maak ik een aantal opmerkingen over wat ik korthedshalve aanduid de inhoud en de vorm van de spiritualiteit van de predikant. In het volgende artikel besteed ik aandacht aan de plaats die het vak ascetiek (niet) heeft in de opleiding van de predikant en stel ik voor om de bezinning op de spiritualiteit van de predikant gestalte te geven vanuit een belangrijke drieslag van Luther: gebed - meditatie - aanvechting.

Godsvrucht

In de Bijbel komen we heel nadrukkelijk tegen dat de mannen die in de kerk een voorgangersrol vervullen, dus ook de dienaren van het Woord, een godvruchtig en vroom leven moeten leiden. De houding en de levenswijze van een verkondiger mogen immers niet in strijd zijn met de boodschap die hij doorgeeft. Daarom moet een prediker leven in gemeenschap met de God wiens Woord Hij vertolkt, moet hij de navolging van Christus in de eigen levenspraktijk vormgeven en moet hij vervuld zijn met de Geest die vurig maakt.

Hoe vanzelfsprekend dat allemaal ook mag klinken, het *is* het niet. Daarom schrijft Paulus aan Timoteüs: *oefen u in de godsvrucht; wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in geloof en in reinheid; zie toe op uzelf en op de leer, volhard in deze dingen, want door dit te doen zult gij zowel uzelf als hen, die u horen, behouden (zie: 1 Timoteüs 4:6-16).* Uit deze aansporingen blijkt dus dat de persoon van de ambtsdrager

er wel degelijk toe doet. Of om het iets preciezer te zeggen: het brengen van het Woord **kan** niet buiten de **persoon van de prediker omgaan** en dat vraagt om een toezien op eigen **godsvrucht** en om een vrome levenswandel.³

Spiritualiteit

Nu wordt er in de Bijbel gesproken over godsvruchten vroomheid. Dat **zijn** bijbelse begrippen met een heel eigen inhoud die we zeker niet kwijt moeten **raken**. Toch **wil ik** in dit en het volgende artikel niet die termen gebruiken, maar de term spiritualiteit. Ik heb daar een paar redenen voor.

In de eerste plaats zijn de woorden **godsvrucht en vroomheid**, hoe je het ook wendt of keert, termen die wat ouderwets en **ook** nogal verinnerlijkt aandoen. Als het dan mogelijk is om een eigentijdse term te gebruiken (in het kader van de ontwikkeling van een **eigentijdse gereformeerde preekvisie**) moeten we dat niet nalaten. Spiritualiteit is **m'n** **tem**. Een **tem** die bovendien op een heel goede manier kan worden **verworteld** in het bijbelse spreken. In het **woord** spiritualiteit zit **namelijk** het **woord Spiritus** en dat is de Latijnse aanduiding voor de Geest van **God**. Spiritualiteit is bijbels gezien dan **ook**: leven door de Geest. Maar tegelijk opent **dit** woord het **perspectief** op de menselijke werkelijkheid omdat met **spirit** **ook de** menselijke geest **wordt** aangeduid. Spiritualiteit speelt zich dan ook daar af waar de menselijke geest in aanraking **komt** de de Geest van God.⁴

In de **tweede** plaats: de **termen** godsvrucht en **vroomheid** bieden als bijbelse termen vooral de mogelijkheid **om** op een bijbelse, **normatieve** manier het thema van dit artikel aan de orde te stellen. De **term spiritualiteit** biedt daarnaast ook de mogelijkheid **om** dat thema vanuit een empirisch, psychologisch perspectief te bekijken. Dat betekent dat we dan **zowel de** vraag: **Hoe moet** de spiritualiteit van een predi-

kant **eruit** zien? als de vraag: Hoe ziet de spiritualiteit van deze predikant er concreet uit?

Denken over en omgaan met God

Nu is het heel lastig om over de spiritualiteit van een predikant iets te zeggen. Het gaat **tenslotte** om een heel persoonlijk en **ook** teer onderwerp. **Hoe** stel je dat onderwerp aan de **orde**? **Hoe** maak je het **thema** van de geloofsbeleving, de **godsvrucht** van de predikant **bespreekbaar**? Ik wil dat hier proberen door **aan** de spiritualiteit van de **predikant** twee aspecten te onderscheiden. Het ene aspect duid ik hier aan als: denken over God. Het andere aspect duid ik aan als: **omgaan** met God. In het **vervolg** wil ik **dan** laten zien dat die beide aspecten het **spreken** over **God** van de **predikant** diepgaand **beïnvloeden**.

Wie is God?

Een belangrijk aspect van spiritualiteit wordt **gevormd** door het denken **over** God. In zijn algemeenheid zou je **kunnen** zeggen dat het hier **gaat** om de leer **over** God of om **dogmatiek** of om het **belijden** van de kerk **omtrent** God. Maar het gaat me nu in **meer** specifieke zin om het denken over **God van deze** ene predikant: Wie is God volgens u? **Welk** beeld hebt u van **Hem**? Het antwoord op deze vragen **maakt** duidelijk hoe hij denkt **over** God en het zal duidelijk zijn dat de predikant dan niet **zomaar** kan **verwijzen** naar de bijbel of naar het belijden van de kerk. Natuurlijk spelen die beide een cruciale rol: zonder bijbel en zonder **belijdenis** zou er van een **denken over** God geen sprake kunnen zijn. Bijbel en belijdenis vormen het **normatieve** kader waarbinnen het antwoord zal moeten **worden** gegeven. Maar binnen dat kader zal de predikant **toch ook een eigen, specifiek en** individueel antwoord geven. En dat antwoord wordt **mee** gekleurd door persoonlijke ervaringen van de predikant,

door zijn karakter, **door zijn levensweg** en zelfs door **zijn** leeftijd. Ik probeer hieronder een **paar** mogelijke antwoorden te schetsen die predikanten (evenals overigens elke andere gelovige) zouden kunnen geven op de vraag: Wie is God volgens u?

God is voor mij: de **trouwe Verbondsgod**. Hij is Jahweh, dat wil zeggen de God die erbij is en erbij zal zijn. Hij is een God die Zich een volk **heeft** uitgekozen om mee om te gaan. Met dat volk heeft **Hij** een verbond.

God is voor mij: een liefdevolle God. God is liefde en in zijn liefde komt **Hij** mij oneindig nabij. **Natuurlijk**, er is ook een andere **kant**: God openbaart Zich in zijn Woord **ook** als een God die **toorn**t, als een God die vuur is. Maar in die toorn gaat het **altijd** om gekwetst liefde. **Want** uiteindelijk is God liefde, want Hij had de wereld zo lief dat Hij zijn eigen Zoon gaf.

God is voor mij: de Koning **van** deze wereld. Hij troont in de hemel en heeft alles **in** zijn macht. Hij ziet en overziet alles wat er op aarde **gebeurt**. Hij **regeert de kerk** en de wereldgeschiedenis en ik ben zijn onderdaan, geroepen om Hem te dienen.

God is **voor** mij: **mijn** Vader. Dat is de naam die de **Here** Jezus mij in de mond heeft gelegd. Zo mag ik tot **Hem** bidden en met Hem omgaan. Ik **ben** zijn kind en juist als zijn kind **mag** ik in een heel intieme relatie met Vader **leven**.

God is voor mij: een Rechter. Hij heeft zijn wet gegeven en daarnaar moet ik leven. Daarbij struikel ik veel: God oordeelt mij daarom en is straffend in mijn leven aanwezig. Zo zijn er nog vele antwoorden **meer** mogelijk omdat het bijbelse spreken over **God** w oneindig veelkleurig en gevarieerd is. God is: een Heer, een Rots, een Herder, een **Bewaarder**, een Burcht, een Zon, een Schild, Heer van de heerscharen. Het gaat **me** er nu niet om dat **beaalde antwoorden** goed of minder goed zijn. Het gaat **me** er wel om helder te maken dat **ook een predi-**

kant een eigen manier van denken over God heeft. Die eigen manier van denken is gevormd in het luisteren naar Gods Woord én door het eigen levensverhaal. En ongetwijfeld spelen daarin een of meer bijbels beelden een dominante rol. Dat heeft gevolgen voor de manier van preken. Zo zullen de preken van een predikant die God voor alles ziet als een Vader waarmee hij als kind intieme omgang mag kennen waarschijnlijk een andere sfeer ademen dan die van een predikant die God vooral heeft leren kennen als een Rechter die oordeelt. En een predikant die God vooral kent als een Burcht in de nood zal waarschijnlijk anders preken dan een predikant of als een Wetgever die gehoorzaamheid vraagt.

Verschillen

Uiteraard is het niet mijn bedoeling om de verschillende beelden die de bijbel van God geeft en de verschillende namen waarmee Hij Zich heeft geopenbaard tegen elkaar uit te spelen. Wel vind ik het belangrijk om doorzichtig te maken dat elk mens en dus ook elke predikant eigen accenten legt die altijd doorklinken in het spreken over God, of dat nu op de kansel gebeurt of ergens anders. En die eigen accenten betreffen niet alleen het Godsbeeld, maar ook bijvoorbeeld de kijk op de mens. Ziet een predikant de mens vooral als zondaar, of als schepsel, of als aangevochtene, of als nieuwe mens door de Geest? Ziet hij vooral de grootheid van de mens ('bijna goddelijk') of is de mens voor hem vooral een nietig en klein schepseltje, eigenlijk de naam niet waard?

En er zouden als het om de inhoud van de spiritualiteit gaat nog talloze andere thema's te noemen zijn die de concrete spiritualiteit van de predikant en vandaaruit ook diens preken een heel eigen kleur geven. Speelt de Geest die levendmaakt een belangrijke rol of is er sprake van angst voor een al te grote aan-

dacht voor het werk van de Geest omdat dat subjectivering en spiritualisering van het geloof in de hand zou werken? Is de kerk vooral een kerk van de drie kenmerken of een gemeenschap van mensen die God zoeken omdat ze door Hem gevonden zijn? ~~Wacht~~ geloven voor alles opgevat als gehoorzamen of als een persoonlijke relatie met Christus? Voeren de vastheid van het verbond en de zekerheid van de beloften de boventoon of stempelt het intieme weten van een diep geheimenis de geloofsomgang? Enzovoort. Nogmaals, het gaat me er niet om zaken tegen elkaar uit te spelen. Wel gaat het me om dat geen mens eraan ontkomt dat hij eigen accenten legt in zijn denken over God en over Gods openbarende spreken. En dat is ook niet erg als het maar niet gaat om ongezone accenten. En als er maar ruimte is voor andere accenten dan iemand zelf legt. En als er vóór alles maar een diepe verwondering is vanwege de oneindige veelkleurigheid van het spreken van de Schriften over God. Niemand is in staat in zijn eentje te vatten hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is. Kortom: een predikant heeft, net als elke gelovige, een eigen spiritualiteit die gekenmerkt wordt door eigen accenten in het denken over God. Deze spiritualiteit klinkt altijd door in het preken, want een predikant staat (niet alleen als ambtsdrager maar) ook als persoon op de preekstoel.

Omgaan met God

Naast het aspect van het denken over God kent spiritualiteit ook het aspect van het omgaan met God (uiteraard hangen beide aspecten ten nauwste met elkaar samen). Voor een predikant is dan allereerst de vraag hoeveel ruimte er in zijn leven eigenlijk is of hoeveel ruimte hij eigenlijk maakt voor zijn persoonlijke omgang met God. ~~Trekt~~ hij temidden van alle drukke werk-

zaamheden die zijn dag vullen ook structureel tijd uit voor gebed en meditatie? Veel predikanten geven aan dat dat erg moeilijk is omdat de week (inclusief de rustdag) vaak tot de rand toe gevuld is zodat er eigenlijk geen ruimte overblijft vóór persoonlijke stille tijd. Dat kan als gevolg hebben dat een predikant om zo te zeggen geestelijk verdroogt: hij put niet uit de bron om zelf te drinken maar alleen maar om anderen te laten drinken (zijn bidden en bijbellesen is voortdurend gericht op anderen). Dat is een groot gevaar dat elke predikant zal herkennen. Maar het is vaak zo moeilijk om er wat aan te doen. En toch is dat heel belangrijk, want wanneer een predikant geen ruimte en rust heeft voor werkelijk persoonlijke omgang met de ~~Ik~~ zal dat ook te merken zijn aan zijn spreken over God. Dat spreken wordt dan weinig doorleefd en weinig betrokken. De preek is dan eerder een goede uitleg van een bijbelgedeelte dan een werkelijk getuigend en existentieel vertolken van Gods Woord.

Een belangrijk punt is in dit verband ook de wijze waarop de predikant omgaat met de bijbel. Juist de predikant loopt, als 'vakman', het gevaar om van de bijbel alleen maar een studieboek te maken, een boek waarin je diep kunt graven op zoek naar nieuwe inzichten en nieuwe verbanden. Hoe belangrijk dat ook mag zijn, de bijbel vraagt als Woord van God ook van de predikant voor alles een luisterhouding: 'Spreek Here, uw knecht hoort'. Via de bijbel als boek wil God sprekend in ons leven aanwezig zijn en dat vraagt ook van de predikant allereerst een eerbiedige, een biddende, een ontvankelijke houding. Er is een groot verschil tussen degelijke studie maken van de bijbel enerzijds (ook dat is onmisbaar) en een meditatieve, persoonlijk-betrokken omgang met de bijbel anderzijds. Als dat laatste bij de predikant ontbreekt, en dat gevaar is niet denkbeeldig, zal er ook iets wezenlijks aan de preek ontbre-

ken. Want het is juist de meditatie-
ve omgang met Gods Woord die
van de preek meer maakt dan een
keurige en verantwoorde uitleg van
de Schrifttekst.

Ook de plaats die het gebed in-
neemt in het leven van de predikant
is van wezenlijk belang voor zijn
prediking. Is heel zijn leven als het
ware doortrokken van gebed, van
voortdurend in contact staan met
God? Of kent hij, alweer vanwege
tijdsdruk, maar nauwelijks een ei-
gen gebedsleven en bidt hij
met anderen en voor anderen?

Predikant en spiritualiteit

En zo zouden er meer vragen en
thema's aan de orde kunnen wor-
den gesteld met het oog op het om-
gaan met God als aspect van de spi-
ritualiteit van de predikant. Ik doe
dat nu niet omdat het me er nu al-
leen maar om gaat aandacht te vra-
gen voor het thema van de spiritua-
liteit van de predikanten de beteke-
nis van die spiritualiteit voor zijn

preken. Over dat thema is in de ge-
reformeerde homiletiek niet veel
nagedacht. Sterker nog: het thema
van de spiritualiteit neemt in de op-
leiding tot predikant eigenlijk geen
zelfstandige plaats in. Wie op zoek
is naar een *eigentijdse* gereformeer-
de preekvisie, zal in een tijd waarin
authenticiteit en spiritualiteit zo'n

„Dominees zijn vaak nogal bezige
baasjes. Het gevaar bestaat dat er
dan van geregelde oefening in de
godsvrucht te weinig terecht komt: de
lijst van nog af te leggen bezoeken is
lang, de vergadering moet voorbereid
worden, de preken moeten af en de
jeugd moet onderwezen, enzovoort.
Maar wie bezuinigt op zijn oefening in
de godsvrucht, zal zijn werk op den
duur niet goed meer kunnen doen. En
de gemeenteleden merken of je hier
bezuinigt!” (M.J.C. Blok, Gaaf de do-
minee voorbij? blz. 70.)

belangrijke rol spelen, ook aan dat
thema uitdrukkelijk aandacht moe-
ten besteden. In het artikel van vol-
gende week hoop ik daar nog wat
nader op in te gaan.

¹ Vergelijk hier de titel van het opstel van
C.J. de Ruijter: 'Een mens, van God gezond-
den', in: *Pastorale. Pastoraat van Geest en
Woord*. Opstellen aangeboden aan dr. A.N.
Hendriks, gereformeerd predikant m Amers-
foort, Kampen 1997, 235-242.

² Zie speciaal ook het artikel van M.E.
Hoekzema 'Een aansprekende prediker; in:
De Reformatie van 7 maart j.l.

³ Voor uitgebreidere uiteenzettingen betref-
fen het bijbelse spreken over de vereisten
voor de predikant zie bijvoorbeeld: T. Hoek-
stra, *Gereformeerde homiletiek*, Wagenin-
gen 1926, 196-209; K. Dijk, *De dienst der
prediking*, Kampen 1955, **W95** en 148-154.

⁴ Vergelijk: W.H. Velema, *Nieuw zicht op
gereformeerde spiritualiteit*, Kampen 1990,
74.

Kostelijke klassieke kinderversjes

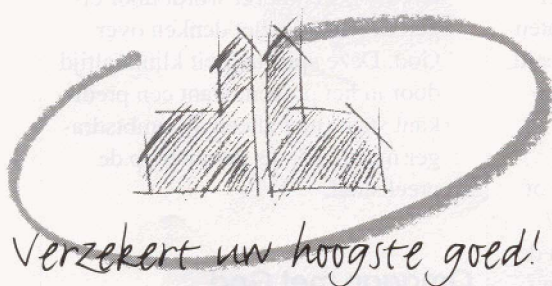
Gegrond op Gods Woord en Waarheid
voor huis en school, fds. J.H. Maatjes
32 pagina's, geniet f 6,00

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes. Tel. 0113-215591

donatus

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollandlaan 8
Tel. 073 5221700 · Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

GEVRAAGD: GLOBO'S

C.J. Haak

(reactie op ICRC-ontmoeting in Seoul 1997)

E evangelisatie en zending

De EURO komt eraan!... Het onvermijdelijke gebeurt. Je móet wel, willen we de Europese problemen aan kunnen pakken. Zeker, maar je móet ook narekenen of je gulden straks wel een gulden waard blijft. En niet alleen je gulden. Ook je nationale waarden en identiteit. Worden die straks gehonoreerd of ondergeploegd? Wie daarover zorgen heeft, terecht, moet meedoen, meespreken, meedenken. Zelf een 'euro' worden, een munt die past in heel Europa. Om te voorkomen dat je straks nergens meer past...

Dat beeld geldt ook voor kerk, zending en oecumene. Niet alleen met het oog op Europa, maar op de hele wereld. Kerk en zending zijn, om zo te zeggen, van huis uit 'globaal'. Wie Christus als Heer erkent vindt oecumene normaal. Als christen doe, spreek en denk je mee globale problemen. Je wordt steeds meer een 'globo', met een geloof dat past in heel de wereld. Dat is onvermijdelijk!

Hieronder bekijken we hoe de vergadering van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken (eng. afk.: ICRC) in Seoul, Zuid-Korea, in oktober 1997 aan uw en mijn 'globo-zijn' een steentje bijdroeg.

Want globo-zijn moet je ook worden. We beseffen dat zending wel met grootse plannen begint, maar dan toch zich moet concentreren op een kleiner of groter 'plekje' van die hele globe. Ze kan zich daar zelfs op fixeren, alsof het gebied van de jonge kerken altijd hun

'zendings'-terrein blijft. We realiseren tegelijk dat ook bestaande kerken internationaal vaak langs elkaar heen leven. Te druk, te ver, te duur, te... Globo-zijn is wel varzelsprekend, maar werkt zo niet. Een extra zetje is onmisbaar: de internationale kerkelijke contactoefening.

ning. Nodig voor de kerken zelf. Nodig voor de taak van de wereldzending. Dat vonden we in Seoul.

Samen met alle heiligen

We zijn de Here dankbaar dat Seoul mogelijk was. Wie bedenkt dat drie maanden later de economische crisis toesloeg is dubbel dankbaar voor de vorstelijke ontvangst die de Koreaanse kerken toen konden bieden. Dat onze Australische zusterkerken zich hadden teruggetrokken als lid van de ICRC, was een domper op de vreugde van broederschap. Er zal een oproep uitgaan om deze beslissing te heroverwegen.

Zeven nieuwe kerken werden lid van de ICRC, naast de bestaande veertien. Een geweldige groei dus. Des te meer stemt het blij nu ook kerken te ontmoeten die zich losgemaakt hebben van de Gereformeerde Oecumenische Raad. Dat zijn de Christelijke Gereformeerde Kerken, ons welbekend, en de Gereformeerde Kerken van Nieuw Zeeland. In hun verzet tegen de toenemende Schriftkritiek en de gevolgen daarvan hebben zij bewust de ICRC opgezocht. Daarin ligt de erkenning dat hier het gezag van de Schrift wordt gehandhaafd. Reden tot ootmoedige dank, stimulans om door te gaan op deze weg.

Omgekeerd hebben deze kerken een voorsprong op de ICRC in het omgaan met oecumenische contacten en internationale vergaderingen. Juist hun ervaring met meerdere niet-Europese kerken zijn pure winst. Gezien het verloop van de

vergadering zelf heeft de ICRC die winst wel nodig. De manier van vergaderen, lezingen en **besprekingen** houden, (niet) zingen, besluiten nemen enz. was nog erg 'westers'. Ook het gebruik van Engels als voertaal legt een zware druk op de welwillendheid van de **niet-westerse** broeders. De **aanpassing** mag niet voortdurend van één kant **gevraagd** worden.

De aanpassing mag niet voortdurend van één kant gevraagd worden.

Samen met deze **nieuwe** leden wilende ICRC een wereldwijd netwerk van kerken zijn. Uiteraard om elkaar vast te houden bij het **Evangelie** van Christus. Maar ook om dat evangelie samen uit te dragen. De wereldzending is vanaf de **oprichting** de belangrijkste zorg van de ICRC geweest. Daarvan getuigt de instelling van een **Mission Committee (Zendings-commissie)**, die een **Mission Newsletter (Zendings-nieuwsbrief)** uitgeeft en verspreidt onder de **lidkerken**.

Wereldzending: getallen spreken'

Wat stelt die taak van **wereldzending** nog voor? Overal zijn **toch** al kerken? Op een enkele 'witte' plek na is **toch** na 20 eeuwen de wereld **wel** bereikt...?? Helaas, **vergeet** het **maar**. Na twintig eeuwen **christendom** constateren we **wel** dat op alle continenten kerken ontstaan zijn. Dat alleen is al onvoorstelbaar vergeleken **met** het kleine begin te Jeruzalem. God liet zijn kerk overwinningen boeken. De naam 'zendingsgebieden' geldt niet meer voor grote delen van de wereld. De belijdenis van art. 27 NGB dat kerken van **Christus** 'over de hele wereld' te vinden zijn wordt ook met feiten onderstreept. Maar dat is niet het hele verhaal.

Realiseren we om wel dat Afrikaanse en Braziliaanse kerken hun zendelingen naar Europa sturen..?

Slechts een derde van de wereldbevolking, twee miljard mensen dus, noemt zich christen. Het merendeel daarvan woont niet langer in Europa of N-Amerika, maar in Afrika en Latijns Amerika. Dat laat zien dat er **ook** verlies, terugtocht en ondergangen gemeld moeten worden. En wel vooral daar, **waar** het evangelie zo'n geweldige **bloeitijd** heeft gehad: het westen, bij ons. **Wereldzending** ontbloot de schande van ontrouwe kerken op ons continent. Realiseren **we** ons wel dat er **Afrikaanse en Braziliaanse kerken zijn** die zendelingen naar Europa **sturen**...? Zover moest het met ons komen. Er wonen in onze buurt **weer** (**moderne**) heidenen zat. Het **zendings-gebied** is **misschien** veroverd, **maar mensen** gingen en **gaan** verloren. Bescheidenheid past ons.

Bovendien, in de **bronnen** wordt vermeld dat 90 % van die 2 miljard **naam-christen** is. Daarvan wordt **weer** zo'n 10 % 'actief' christen genoemd, dat is inclusief **rooms, orthodox, evangelical, pinkster, gereformeerd** enz. Uit die **groep** is maar een gedeelte betrokken bij **zending** of evangelisatie. Het totaal aan uitgezonden mensen, in allerlei diensten, het zogenaamde Leger van de **wereldzending** wordt geschat op 100.000 mensen. Tegen een **wereldbevolking** van 6 miljard, beter geschreven als: 6.000.000.000 mensen.

Samenwerking en herstructurering

Dergelijke duizelingwekkende **getallen onderstrepen** dat zending en evangelisatie na al die **tijd nog** even **noodzakelijk** zijn als in het **begin**. Het dringt **ook** de kerken naar **elkaar** toe om dit **gezamenlijk** aan te **pakken**. Een leger soldaten wordt

ook niet zomaar het slagveld opge-stuurd. De koppen moeten bij elkaar, voor overleg, goede opleiding **training, strategie en planning**. Je wilt niet alle zendelingen op één kluitje, of werken waar al gewerkt wordt door andere zendelingen, of in de regio van bestaande kerken. Althans niet zonder gevraagd te zijn. Nationaal en internationaal is er behoefte aan goede **zendings-structuur**. Orde op het thuisfront.

Nationaal

Op nationaal niveau hebben de Nederlandse kerken **elkaar** gevonden in deze taak. De erkenning dat plaatselijke kerken missionair zijn betekent nog niet dat elke kerk **ook zendende** kerk is. Via het kerkverband wordt **een** zendende kerk **aan-gewezen**. **Bepaald** wordt welke regio's (classes, particuliere ressorten) **met** die zendende kerk zullen samenwerken. En hoe die **samenwerking** geregeld is, bijv. over verantwoording, financiën, beleid.

Het kan niet zo zijn dat het buitenland twee verschillende gezichten van onze kerken zien, of via twee loketten met ons moeten communiceren.

Met andere kerken in Nederland wordt afgestemd waar **en** hoe en met hoeveel personeel gewerkt moet **worden**. En **of er ruimte is** voor meer **inzet**. Een totaal-overzicht van **bestaande** activiteiten en van nieuwe mogelijkheden hoort thuis op de tafel van de Generale Synode. Dat is de **plek** waar kerken op elkaar toezien, elkaar **bemoedigen**, stimuleren en activeren om gericht, effectief en optimaal bezig te zijn. Daar kan effectief **verantwoording worden** gevraagd aan de hand van gereformeerde principes en **gezamenlijk** afgesproken beleid. **Zendende** kerken representeren niet alleen de kerken in hun regio, maar ook alle Nederlandse kerken. Voor hen gelden dezelfde **minimale be-**

leidsregels als **voor** deputaten BBK **voor** zusterkerkrelaties. Het kan niet w **zijn** dat het buitenland twee verschillende gezichten van onze kerken zien, of via twee loketten met ons **moeten** communiceren.

We herinneren ons hoe de GS van Kampen 1951 **deze** vanzelfsprekende noodzaak heeft opgeblazen. Uit overreactie op de hiërarchie van de synodale kerken in 1944 werden toen alle landelijke afspraken om zeep geholpen. Gevolg: **een** verward optredend zendingsleger. Met **allerlei** zendende kerken, particuliere organisaties, niet aanspreekbaar door de Kerkorde, overlapping, gebrekkige opleiding en tegensprekend **beleid**. De nadelen werken niet alleen door in Nederland, maar vooral op de **zendingsvelden**, **waar** de jonge **kerken met het mes van ons gebrek aan kerkelijk beleid in de buik zitten**.

Gelukkig hebben organen als de Commissie **van** Overleg (voor Irian Jaya) en het College van Samenwerking (**van** alle zendende kerken) een dam opgeworpen tegen de wilkeur en wildgroei. Daarvan zijn de bestaande kerkelijke opleiding via de IRTT (vroeger: Gereformeerde Missiologische Opleiding) voor zendelingen en het **zendingsblad Tot aan de einden der aarde** nog steeds klinkende bewijzen. Met de vordering van het zendingswerk en de toename **aan** contacten in het buitenland merken we **echter** ook de grenzen **van** deze structuren.

Reparatie van Kampen-51 moet de zaak van zending, hulpverlening en oecumene op de kerkordelijke rails zetten en houden.

Binnen de kring van CvO, CvS, BBK en de De **Vere** Naaste wordt gewerkt aan verdere reparatie **van** Kampen-51. Onderdelen daarvan **waren** de conferenties in **Elsspeet** 1996 en **Lunteren** 1998 **waar** alle

kerken voor werden **uitgenodigd**.² Daardoor moet worden voorkomen dat **binnen** eigen **circuit** beleid wordt uitgezet dat haaks staat op het totaal-beleid van de gezamenlijke kerken. Of nog erger: dat zich aan het **kerkordelijk** afgesproken appel onttrekt. Daar varen we én zelf én de buitenlandse kerken en zendingsterreinen wel bij. We bidden dat de GS te Leusden vanuit deze **voorbereidende** 'reparatiepogingen' de zaak van Zending, hulpverlening en oecumene goed op **kerkordelijke** rails zal zetten en houden. Daar **moet** je globo voor zijn.

Internationaal

Op het **internationale** vlak merken we de gevolgen van de zogenaamde **globalizatie**. Snel **transport**, **electronica** en e-mail maken de verbindingen sneller. Afstanden worden kleiner. De wereld is een **groot** dorp geworden. **Net** als in de **Reformatie**-tijd de **boekdrukkunst** gebruikt werd voor het evangelie, zo ook nu de moderne middelen voor de **wereldzending**.

Via de ICRC beseffen we goed dat wij niet de enigen zijn met **zendingsbelangen**. Goede afspraken met de **lidkerken** voorkomt ook daar overlap en **kan** de **slagkracht** vergroten. Internationaal overleg betekent niet dat we **elkaar** de verantwoordelijkheid toeschuiven en daarmee van ons **afschuiven**. Telkens is nieuw initiatief vanuit de kerken nodig. Beter nog, vanuit ons eigen hart. **Zijn** we globo's? In opleiding, carrière, **prioriteitkeuzes**, geldbesteding, **zowel** kerkelijk als persoonlijk?

Belangrijk is dat we op internationaal niveau de **partner** leren. Wen. Kerken op het **zendingsterrein** waarmee we **afspraken maken** om het **werk** beter aan te pakken. **Geen** eenzijdige actie vanuit Nederland, maar een **twee-zijdig** overeengekomen beleid, vastgelegd in **een** **acc**oord **van** samenwerking. Daarmee erkennen we de vooruitgang in **kerkelijke zelfstandigheid die de Here**

op het **zendingsveld** gaf. We erkennen tegelijk de **afhankelijkheid** van ons als zendende kerken. Anders gezegd, zij (op het **zendingsveld**) kunnen niet zonder **ons**, wij (op thuisfront) kunnen niet zonder hen. **Als** de kerken **daar** aan **ónze uitgezonden**en geen **effectieve**, kerkordelijke plaats geven in hun midden, is het werk van de uitgezondenen machteloos. Als wij niet de deskundige begeleiding voor verdere eigen kerkelijke ontwikkeling en ondersteuning bieden, blijft veel initiatief liggen. Daarom is het tegenover elkaar uitspreken van **wederzijdse afhankelijkheid** een eerste vereiste van **internationale** samenwerking.

Het tegenover elkaar uitspreken van wederzijdse afhankelijkheid is een eerste vereiste van internationale kerkelijke samenwerking,

Terugslag op thuisfront

Dat vraagt niet alleen van hen, maar vooral ook van óns **bezinning**. Wij, afhankelijk van andere kerken, buitenlandse kerken?? We zijn toch **zelfstandig**? Zeker, kerkrechtelijk gezien wel, materieel en financieel mogelijk ook, **maar** geestelijk gezien niet. Christus verbindt ons niet alleen nationaal aan elkaar, maar ook **internationaal**. We erkennen **toch** dat we deel zijn van die ene wereldkerk van Hem! Waarom deinzen we terug als deze belijdenis concreet **moet** worden ingevuld? Waarom lopen we wel naar Amerika om hulp voor onze **kerkelijke** problemen, maar vragen we nooit eens een Afrikaan, een Iria-nees, een Koreaan of een Pakistaan op **onze** gemeente-vergaderingen?

Nu zijn wij aan de beurt om door hen kritisch bekeken te worden. Zonder angst om af te gaan. Wat een voorrecht!

Natuurlijk, natuurlijk, wij leven in

andere maatschappijen en culturen. Maar, **hun** tijdsbesef zou hier een hoop minder stress opleveren. **Hun** gevoel voor verbondenheid zou individualisme en **eenzaamheid** een halt toeroepen. **Hun** gastvrijheid zou ons meer gemeenschapsbesef kunnen bijbrengen. **Hun** accepteren van **tekort** zou ons kunnen uitnodigen tot grotere tevredenheid en dankbaarheid. **Hun** huwelijksregelingen zouden jonge echtparen meer bescherming bieden. **Om** zo maar wat te **noemen**.

Oh nee, niet zo maar **klakkeloos** hun oplossingen **overnemen**, maar wel om onszelf **eens** kritisch door anderen, broeders en zusters nog **wel**, te laten bekijken. Zonder angst om af te gaan. In ons zendingswerk hebben we toch al eeuwen **lang** anderen kritisch bekeken. Nu zijn wij aan de beurt. Dat wordt interessant. Want dan komen er **nog** wel meer vragen los. In een multiculturele samenleving van Nederland **hebben we de ervaring** van onze buitenlandse broederschap harder nodig dan wel willen **toegeven**.³ Gelukkig geeft de Here ons dergelijke **globo's**. **Dan** kunnen we zelf meer **globo** worden.

Wereld-In-nood, kyrie eleison

Wie **praat over** de kleiner worden- de globe realiseert zich met schrik waarom **ook** al **weer** wereldzending nodig **was**, **meer** dan ooit. Oorlogen, etnische zuiveringen, AIDS, economische crises en milieu-vernietigingscheuren de wereld uit elkaar. De twintigste eeuw gaat de geschiedenis in als de meest gewelddadige eeuw van allemaal. Wat een beschaving! Het bloed druip van de wereldbol het heelal in. Schreeuwt omhoog tot God. Dit lijden is **tè** zwaar. Wie roept deze ontwikkelingen een halt toe? Waarom ziet niemand **zwarter** wordende gat van onze zonde? En hoort **dan** niemand de megafoon van Gods toom meer!

Deze wereld **dringt** ons naar God toe. Vluchtpogingen helpen **niet** meer. Wie zal **bestaan voor zijn toorn**? Als Hij onze zonden vergeldt... Je durft niet verder te denken. **Here, Here**, vergeef, ontferm U over **deze** wereld, over **ons**, uw kerk, ons volk, de volken... Uw wereld. Je bidt omdat verder denken alleen maar verbijstert. Alleen Christus brengt onze gedachten boven de **afgrond van de wanhoop** tot rust. Hij ving de klappen van de toom op. Daarom mogen we er zijn, **mag deze wereld** er zijn, Genade.

Dm bloeit zendingsperspectief open. De **Geest én de Bruid gaan spreken**. Ze roepen de geschiedenis door, de landen door, culturen door, religies, ideologieën, ziekenhuizen, vluchtelingenkampen, oorlogsvelden, laboratoria, parlementen en werelddbanken door: Kom! Kom, alstublieft. Een bevel in liefde, met uitgestoken armen. En wie het hoort gaat ook zeggen: Kom! De stem moet verder **klinken**. Doe mee. Roep mee.. jij, u, ik, één roep, vele stemmen.

Christus ving de klappen van de toom op. Daarom mogen we er zijn, mag de wereld er zijn. Genade geeft uitzicht.

Wie dorst heeft, laat hem, laat haar komen. In Gods naam, laat ze komen. Neem van het water van le-

ven. Om niet. Om niet. **Hoor je dat?! Om niet. Genade. Gratis. We** zeiden het al honderdduizend **keer**. **Nee..** God zei het al honderdduizend **keer**. En met plezier nog eens, en nog eens zo veel. Daarom doen wij het ook, samen met alle heiligen. **Globo's** zijn het. Zending in **oecumenisch** perspectief.

Tegelijk, zending in eschatologisch perspectief, Openb. 22:20-21. Want Hij die ons dit **getuigde, zegt ook**: 'Ja, Ik kom spoedig.' Amen, kom Bere Jezus. De genade van de Here Jezus zij met al de heiligen. AL de heiligen. Van noord en zuid, oost en ...ja ook van het 'westen'. ALLEN. Amen.

¹ Bronnen: P. Johnston, *Operation World*, Carlisle UK 1993; D.B. Barrett, *World christian encyclopedia*, Oxford 1982.

² Voor Elsdoet was dat her **GMO bulletin Zending in beweging** (later aangevuld met de congressstellingen en verslagen in *Zending in beweging, deel 2*). Voor Lunteren diende een rapport van BBK *Zending en hulpverlening, wending naar samenwerking in Woord & Daad vanuit de Gerefomeerde Kerken in Nederland*. Beide uitgaven werden aan alle kerken toegezonden.

³ Een kostelijk overzicht van mogelijkheden biedt B.J. van der Walt in *Afrocentric or Eurocentric? Our task in a multicultural South Africa*, Potchefstroom 1997. Breder is G. Hofstede, *Allemaal andersdenkenden, Omgaan met cultuurverschillen*, Amsterdam 1993.

HANDBOEK 1998

D.V. vanaf eind maart verkrijgbaar

Ten dienste van de Geref. Kerken in Nederland onder redactie van dr. W.G. De Vries

- Maar liefst 416 pagina's met duizend en een adressen.
- * Uitgebreid Jaarverslag waarin de belangrijkste kerkelijke gebeurtenissen zijn opgenomen.

436 pagina's, paperback, f 17,50.

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25,4460 AA Goes, telefoon 0113-215591

M

meegelezen

Recht doen aan de werkelijkheid

Ds. A. van de Dussen geeft in *Opbouw* van 6 februari aandacht aan Nietzsche, een filosoof die eind vorige eeuw leefde. Deze verweet het christelijk geloof, dat het mensen belet echt te leven. Je moet ja zeggen tegen het leven en de werkelijkheid. En niet wegvuchten in een geloof in God.

Het is van belang om te zien, dat Nietzsche scherp scheiding maakt tussen de werkelijkheid en God. Volgens hem is in de werkelijkheid als zodanig van God geen spoor te bekennen. Hij wordt er door mensen 'bijgesleept' omdat &t hen helpt bij het omgaan met de werkelijkheid. *De werkelijkheid zelf geeft geen enkele aanleiding om over God te beginnen*. Op dat punt zijn aan Nietzsche kritische vragen te stellen. Is het wel waar dat de werkelijkheid niet naar God verwijst? Verstaan wij de wereld en ons eigen mens-zijn wel ten volle, als wij afzien van Hem? Is het echt alleen maar dagdromen om een werkelijkheid achter de bestaande werkelijkheid aan te nemen? Of houdt het juist, omgekeerd, een gewelddadige beknotting van de werkelijkheid in om niet open te staan voor 'het hogere'? Ontspruit het zoeken naar een diepere zin van de dingen uitsluitend aan het onvermogen van mensen om met zinloosheid te leven, of roept de werkelijkheid zélf die vraag op? Kortom: *is het verschijnsel 'godsdiens' enkel en alleen te verklaren als een reactie van terugschrikken voor de werkelijkheid, of kan het zijn dat het juist een manier is van recht doen aan de werkelijkheid?* Daar draait de discussie om, en het is boeiend om te zien hoe eigentijdse filosofen en

theologen voor die tweede positie argumenten aandragen. Maar ook in de praktijk van het christen-zijn kan een gelovig mens soms zo eigenaardig ervaren, dat niet hój het is die de werkelijkheid van God creëert, maar dat omgekeerd die werkelijkheid zich machtig aan hem opdringt en hem uiteindelijk overmeestert (vgl. Jeremia 20:7a). Welnu, in de Bijbel valt dat alles onder de noemer 'openbaring'. God maakt iets van zichzelf openbaar in de werkelijkheid. Wij verzinnen Hem niet, maar in de wereld waarin wij leven ritselt iets dat aanleiding geeft tot de gedachte aan God. Als je goed kijkt, zie je dat de dingen enigszins transparant zijn, zodat er een schijnsel doorheen schemert dat het vermoeden van een eeuwig licht oproept.

Psalm 19 zegt het onnavolgbaar mooi:

De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt het werk zijner handen.

De dag doet sprake toestromen aan de dag,

en de nacht predikt kennis aan de nacht.

Het is geen sprake en het zijn geen woorden,

hun stern wordt niet vernomen: toch gaat hnn prediking uit over de ganse aarde

en hun taal tot aan het einde der wereld.

Bijbels gesproken sta je de werkelijkheid dus niet toe ten volle tot je door te dringen, wanneer je haar als het om God gaat het zwijgen oplegt! Dat geldt nog veel sterker ten aanzien van het hoogtepunt van Gods openbaring: de vleeswording van het Woord in Jezus Christus. De bijbel voert de ongehoorde Pententie, dat in een mens van vlees en bloed, volkomen behorend tot onze werkelijkheid, de eeuwige God zich ten volle uitspreekt. Die andere werkelijkheid, die van Gods Koninkrijk, dringt hier diep in de ons bekende werkelijkheid binnen. Het is niet te geloven: we staan voor een medemens, die we herkennen als een van ons (Marcus 6:3), en we zien zo maar de glorie van God van

U bent een meelevend christen.

U geeft royaal aan de kerk en het barmhartigheidswerk.

Maar u wilt wel maximaal gebruik maken van de fiscale aftrekmogelijkheden.

Wilt u daar meer over weten, vraag dan vrijblijvend de informatiefolder aan van:

DE STICHTING

Meer Daad bij het Woord

Nieuwlandsweg 6, 8091 HN Wezep

of telefonisch: (038) 376 48 71

hem afspatten! - "wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd." (Johannes 1:14)

En tegelijk wordt onze werkelijkheid van lijden en van raadselachtig kwaad daarmee niet verdrongen. Integendeel: Jezus neemt ze op zich; Gods heerlijk Koninkrijk manifesteert zich in een mens die de gebrokenheid met zich mee torst in het kruis. Dat is het unieke van Gods openbaring in Christus.

Twee werkelijkheden komen hier samen tot één: de werkelijkheid van het verderf, en die van God; de werkelijkheid van het sterven, en die van het leven; de werkelijkheid van de zinloosheid, en die van de zin. Maar dan gaat het al helemaal niet meer op, de werkelijkheid eenzijdig te beperken tot zinloosheid en vergankelijkheid en betrekkelijkheid. Christus, hoezeer ook toonbeeld van het vergankelijkke, door onrecht geplaagde leven, toont ons tegelijk een veel vollere werkelijkheid: die van de heerlijkheid van God.

Orgaantransplantatie

Mevrouw A.B.F. Hoek-van Kooten en ds. J. Hoek schreven in het *Gereformeerd Weekblad* van 27 februari over orgaantransplantatie. De overheid legt ons binnenkort de vraag voor, of we wel al dan niet toestemming zouden willen verlenen voor transplantatie van onze organen, wanneer daartoe de situatie zich zou voordoen. Is dat geoorloofd?

We zouden kunnen stellen dat het ter beschikking stellen van organen een eigentijdse invulling is van de naastenliefde waartoe God ons roept. Natuurlijk spreekt de Bijbel niet over orgaantransplantatie. Er wordt weleens verwezen naar Galaten 4 : 15, waar Paulus oppert dat de mensen uit de gemeente als het mogelijk was geweest hun ogen aan hem zouden hebben afgestaan. Maar dat kan niet gelden als 'schriftbewijs' voor het geoorloofd zijn van orgaantransplantaties. Het gaat bij een vraagstuk als dit

veelmeer over de grote lijnen van het bijbels getuigenis. Dan blijkt naar onze overtuiging dat er alle ruimte is voor een positieve benadering van orgaandonatie, mits bepaalde principiële grenzen in acht worden genomen.

Grenzen

Technisch gezien zal het wellicht nooit mogelijk worden om hersenen te transplanteren. En dat is maar goed ook! In de hersenen zetelt immers het persoon-zijn van de mens. Daar beleeft de mens zijn 'ik'-gevoel. Het transplanteren van de hersenen van de heer Jansen in het lichaam van de heer Pieterse betekent dat de heer Pieterse eigenlijk de heer Jansen is geworden. Dat is ethisch gezien zonder meer verwerpelijk. Ieder is als persoon op een unieke wijze door de Heere God geschapen en deze uniciteit mag niet worden aangetast. Ook de organen waarin zich de geslachtsellen bevinden van zowel de man als de vrouw mogen niet overgeplant worden. De eicellen van de vrouw en de zaadcellen van de man zijn niet zomaar uit het lichaam. Deze cellen dragen immers zozeer het stempel van het individu uit wie ze voortkomen, dat de identiteit van de donor ermee zou zijn gemoeid.

Ook het vragen van geld voor een orgaan dat dan wordt afgestaan is ongeoorloofd. Wie zo koophandel gaat drijven met zijn eigen lichaam, is blijkbaar alle besef van het rentmeesterschap dat de Heere God ons over ons lichaam geeft, kwijt. Vastgehouden zal moeten worden aan het zogenaamde "toestemmingssysteem". Afgewezen moet worden het "geen-bezwaarsysteem" waarbij van de toestemming van de overledene wordt uitgegaan, tenzij een verklaring van het tegendeel voorhanden is. De persoonlijke beslissing om al dan niet donor te zijn dient in alle opzichten gerespecteerd te worden.

Er mogen alleen organen uitgenomen worden als er voldaan is aan de z.g. "Hersenendoodcriteria".

Advies

Denk goed na over de vraag die de overheid u binnenkort voorlegt. Maak er een gebedszaak van. Overleg met uw huisgenoten of naaste familieleden of vrienden. Zeg niet lichtvaardig "ja", maar maakt u zich er evenmin gemakkelijk van af door een snel "neen". Indien u positief beslist, kunt u enkele voorwaarden (m.n. hersenendoodcriterium) aangeven of vermelden welke organen u eventueel beschikbaar wilt stellen.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Ds. J. van Amstel

Over Gods leiding gesproken...

Indien er geen toeval bestaat, maar alles tot in de kleinste details leiding van God is, waarom gebeuren de dingen dan zo?

Een boek voor jongeren... en ouderen.

Ing. 112 pag., f 15,90

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

